

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Úplatkářství – trestněprávní a trestněprocesní hlediska

Adéla Kubištová

Plzeň 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila literaturu a prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala.

V Plzni 31. 3. 2012

.....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat svému konzultantovi Judr. Janu Kocinovi Ph.D. za vedení mé diplomové práce.

1 ÚVOD	1
2 POJEM ÚPLATKÁŘSTVÍ – KORUPCE	3
2.1 Definice korupce	3
2.2 Dělení korupce	5
2.3 Vymezení pojmu úplatkářství jako jedné z forem korupce.....	6
2.4 Oblasti výskytu korupce a úplatkářství	8
2.5 Typické způsoby páchání korupce a úplatkářství.....	11
3 TRESTNĚPŘÁVNÍ HLEDISKA	12
3.1 Vymezení pojmů souvisejících s úplatkářstvím	13
3.1.1 Úplatek.....	13
3.1.2 Obstarávání věcí obecného zájmu a podnikání.....	14
3.1.3 Úřední osoba.....	15
3.2 Jednotlivé skutkové postaty trestných činů úplatkářství	16
3.2.1 Trestný čin přijetí úplatku.....	16
3.2.2 Trestný čin podplácení.....	21
3.2.3 Trestný čin nepřímé úplatkářství	25
3.3 Další trestné činy související s korupcí	29
3.4 Otázka účinné lítosti	29
4 TRESTNĚPROCESNÍ HLEDISKA	34
4.1 Orgány činné v trestním řízení	35
4.1.1 Policejní orgán	35

4.1.2 Státní zastupitelství.....	37
4.1.3 Soudy	38
4.2 Operativně pátrací prostředky a podmínky jejich použití	38
4.2.1 Předstíraný převod	40
4.2.2 Sledování osob a věcí	42
4.2.3 Použití agenta.....	44
4.3 Zajišťovací úkony.....	46
4.3.1 Zajištění peněžních prostředků na účtu banky.....	46
4.3.2 Zadržení a otevírání zásilek, jejich záměna a sledování.....	47
4.3.3 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu.....	49
4.4 Institut korunního svědka a spolupracujícího obviněného	53
4.4.1 Spolupracující obviněný	54
4.4.2 Korunní svědek	55
5 MEZINÁRODNÍ PROTİKORUPČNÍ NÁSTROJE	58
5.1 Mezinárodněprávní protikorupční instrumenty přijaté v rámci OSN.....	58
5.1.1 Úmluva OSN proti korupci.....	59
5.1.2 Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu	61
5.1.3 Globální program proti korupci	61
5.2 Mezinárodněprávní protikorupční instrumenty přijaté v rámci OECD.....	61
5.3 Mezinárodněprávní protikorupční instrumenty přijaté v rámci Rady Evropy	62
5.3.1 Občanskoprávní úmluva o korupci	63
5.3.2 Trestněprávní úmluva o korupci	63
5.3.3 GRECO	64

5.4 Mezinárodněprávní protikorupční instrumenty přijaté v rámci EU	66
6 BOJ PROTI KORUPCI V ČR.....	69
6.1 Strategie vlády v boji proti korupci	69
6.2 Aktivity protikorupčních nevládních organizací v ČR.....	71
6.2.1 Transparency International – Česká republika	71
6.2.2 Ostatní neziskové organizace.....	73
6.3 Stav korupce dle Indexu CPI v České republice	74
7 ZÁVĚR.....	76
Seznam použité literatury.....	77
English Resumé	80

1 ÚVOD

Předkládaná práce nese název Úplatkářství – trestněprávní a trestněprocesní hlediska a vychází z platné právní úpravy trestního práva týkající se dané problematiky s přihlédnutím ke změnám, v souvislosti s nedávnou rekodifikací. Tato úprava je však pro komplexnost zasazena do širšího rámce v souvislosti s úzkou propojeností úplatkářství a korupce.

Jedná se o velmi aktuální a všemi dostupnými prostředky hojně diskutované téma současnosti, které představuje obrovský problém pro společnost nejen u nás, ale po celém světě.

Z hlediska systematiky je práce rozčleněna do pěti kapitol. První kapitola slouží k uvedení čtenáře do dané problematiky a zaobírá se tedy spíše pojmoslovím s širším záběrem pro uchopení celé problematiky. Kromě definic úplatkářství i korupce a vztahu těchto dvou pojmů je zde vymezena typologie korupce, stejně tak jako oblasti výskytu korupce a úplatkářství a jednotlivé způsoby páchání této trestné činnosti.

Další kapitola je zaměřená již na trestněprávní platnou úpravu úplatkářství na základě jednotlivých ustanovení trestního zákoníku s poukazem na úpravu dřívější. Jsou zde tedy vymezeny jednotlivé trestné činy týkající se úplatkářství – přijetí úplatku, podplácení a nepřímé úplatkářství. Pro lepší názornost jsou uváděny i příklady z praxe a konec této kapitoly je věnován polemice nad otázkou znovuzavedení institutu účinné lítosti. Pro úplnost jsou zde uvedeny ostatní trestné činy související s korupcí nacházející se v trestním zákoníku, není jim však věnována zvláštní pozornost, protože to ani není náplní mé práce, ale tímto bych tuto problematiku doporučila pro samostatné zpracování.

Následující kapitola je věnována procesní úpravě týkající se úplatkářství dle trestního řádu. Je zde poukázáno na množství právních instrumentů, které slouží orgánům činným v trestním řízení při odhalování a objasňování trestné činnosti spojené s úplatkářstvím. Pozornost je zde věnována operativně pátracím prostředkům, mezi které patří předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. V této souvislosti, je zde zmíněna problematika agenta provokatéra. Dále jsou zde vymezeny vybrané zajišťovací úkony, mezi které patří velmi diskutovaná otázka související s telefonními

odposlechy. V závěru této kapitoly je pojednáno o institutu spolupracujícího obviněného a tzv. korunního svědka, což je také jistě velmi diskutovaným tématem současné doby.

Další kapitola se zabývá protikorupčními instrumenty na poli mezinárodněprávní spolupráce v této oblasti, v které existuje již několik mezinárodních dohod pro potírání této rozsáhlé kriminality.

V poslední kapitole je věnována pozornost boji proti korupci (úplatkářství) v České republice, který spočívá jak v prevenci, tak represí a sehrávají v něm roli jak vláda například v souvislosti se svou strategií v boji proti korupci, tak i nevládní organizace, které rovněž přispívají k zapojení celé společnosti do tohoto boje.

Ve své práci si kladu za cíl komplexně uchopit tuto problematiku týkající se úplatkářství ze širšího pohledu s důrazem na platnou právní úpravu, avšak s poukazem na dřívější úpravu, probíhající změny či potenciální změny směřující do budoucna, ve smyslu již předznamenané systematiky práce.

2 POJEM ÚPLATKÁŘSTVÍ – KORUPCE

„Korupce je fenomén, který hýbe společnostmi odnepaměti. Je to pojem, který všichni známe, setkáváme se s ním v médiích nebo přímo v životě a všichni na něj máme svůj názor. Každý z nás si pod pojmem korupce dokáže něco vybavit a ví, co asi pojem korupce zahrnuje. Samotná definice korupce však tak jednoduchá není.“¹

2.1 Definice korupce

V České republice je často termín korupce ztotožňován s pojmem úplatkářství. Mnohdy jsou tyto dva výrazy brány za synonyma². Z širšího hlediska obsahuje však pojem korupce daleko více možných forem korupce než jen samotné úplatkářství. Samotný termín korupce je latinského původu a vychází ze slovního základu „rumpere“ tj. zlomit, rozlomit, přetřhnout a výraz „corruptus“ znamenající následek určitého korupčního jednání, který lze volně přeložit jako zkažený, mravně zvrácený, přeneseně rovněž podplacený. Výraz „corrumpere“ následně znamená mařit či uplácat.³

Vymezení pojmu korupce není jednotné a neexistuje tedy ani jediná všeobecně přijímaná definice korupce. Za klasickou definici korupce, a dalo by se říci i nejrozšířenější, lze považovat klasickou definici Josepha Nye, který charakterizuje korupci jako: „chování, které se odchyluje od formálních povinností veřejné role pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy, pro finanční nebo statusový zisk, a dále o jakémkoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvýšení soukromého vlivu.“⁴

Další často citovaná definice korupce je definice, která byla formulována na IX. Kongresu OSN v Káhiře v roce 1995. Zde byla vytvořena definice, kdy korupce je definována jako „úplatkářství nebo jiné chování ve vztahu k osobám, jimž byla svěřena odpovědnost, které porušuje jejich povinnosti vyplývající z jejich postavení a směřuje k

---

¹ Krapl, R. Měření korupce a její úrovně v mezinárodním srovnávání. *Scientia et Societas*. 3/2007, s. 36-46.

² V jednom ze slovníků cizích slov je například korupce popsána jako získávání neoprávněných výhod za úplatek, tedy úplatkářství. (Petráčková, V., Kraus, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Praha: Academia, 1997, s. 426.

³ Petrovský, K. *Korupce po Česku*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007.

⁴ NYE, J. S.: *Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis in: American Political Science Review*, vol. 61, 2/1967, s. 417 – 427.

získání nepatřičných výhod jakéhokoli druhu pro ně samotné nebo pro jiné osoby,"⁵ která vychází z definice korupce představující součást Konvence OSN o postupu proti korupci⁶.

Dle definice korupce vlády ČR v její strategii v boji proti korupci lze korupci charakterizovat jako: „vztah mezi dvěma subjekty, ať jednotlivci nebo institucemi, z nichž jeden nabízí a většinou i poskytuje druhému určitou formu odměny za poskytnutí či příslib neoprávněné výhody. Druhý pak očekává, že za tuto poskytnutou výhodu mu bude slíbená materiální či nemateriální odměna poskytnuta“.⁷

V obecném slova smyslu lze korupci označit jako „jednání, kterým se na určitou osobu působí, aby jednala buď proti dobrým mravům, nebo proti svým úředním povinnostem, což je jedna z nejstarších definic korupce, kterou lze nalézt v Ottově slovníku naučném. Za nejčastější prostředek v tomto případě lze brát peníze, dále však může být použito i jiných hmotných, ale i nehmotných např. mocenských výhod.“⁸

I přes tuto nejednotnost definic lze nabídnout obecně platnou definici korupce vycházející ze základních atributů korupčního jednání, platných pro všechny její druhy. Jsou to tyto:

- vztah dvou subjektů (toho, kdo úplatek, poskytuje/nabízí, a toho, kdo ho přijímá)
- jedná se o směnný vztah, přinášející oběma stranám výhodu
- souvislost s obstaráním věcí obecného nebo institucionálního zájmu
- korumpovaným je určitý subjekt disponující určitým postavením, pravomocemi
- jde o jednání proti mravům

---

⁵ Krapl, R. Měření korupce a její úrovně v mezinárodním srovnávání. *Scientia et Societas*. 3/2007, s. 36-46.

⁶ „...nabídka, slib nebo předání jakékoliv výhody v něčí prospěch jako nepřiměřené pohnutky pro vykonání nebo nevykonání povinností a požadavek přijetí jakékoliv takové výhody jako nepřiměřené pohnutky pro vykonání nebo nevykonání povinností“. (Krapl, R.: Měření korupce a její úrovně v mezinárodním srovnávání. *Scientia et Societas*. 3/07, s. 36-46.)

⁷ <http://www.vlada.cz/cz/ppov/boj-s-korupci/protikorupcni-strategie/protikorupcni-strategie-90111/>, přečteno dne 7. 2. 2012.

⁸ Chmelík, J., Tomica, Z. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 15, 22.

Na základě tohoto vymezení lze korupci definovat jako „vztah dvou subjektů jednajících v rozporu s dobrými mravy, spočívající v nabídce, příslibu, realizování výhody v něčí prospěch nebo akceptování takového požadavku za vyžádanou, nabídnutou nebo slíbenou odměnu“.⁹

2.2 Dělení korupce

Stejně jako je velké množství definic korupce, které se různým způsobem liší, neexistuje ani jednotné dělení korupce. Korupce se může vyskytovat v nejrůznějších podobách a formách. Na základě nejednotnosti literatury je nejjednodušší rozdělení dle rozsahu, intenzity a závažnosti korupčního jednání na korupci malou a velkou.¹⁰

Malá korupce (petty corruption, grassroot corruption, byrokratická korupce), někdy nazývaná též bagatelní, je korupcí malého rozsahu. Většinou jde o korupci, která se uskutečňuje v běžném každodenním životě lidí, je do ní zapojeno větší množství účastníků a úplatky jsou zpravidla menší, než je tomu u druhého typu tzv. „velké korupce“. Jedná se například o korupce níže postavených úředníků a dopravních policistů. Některé formy chování se za určitých situací nepovažují za korupci. Jako příklad lze uvést výše spropitného v restauraci. Chápání tohoto typu korupce je do značné míry podmíněno společenským klimatem a postavením jedince ve společenském žebříčku.¹¹ V některých zemích malá korupce představuje vžitě a akceptované součásti kultury. Pro malou korupci jsou typickými pachateli jednotliví úředníci, kteří mají často velmi specifické pravomoci a jsou tak těžko odhalitelní z důvodu častých uzavírání koluzních dohod mezi sebou a vytváření korupčních sítí. V takovém prostředí v rámci jednotlivých korupčních sítí tak velmi často dochází k relativně trvalým vztahům propojených politickou a ekonomickou závislostí.

Obsahově i významově lze za bagatelní korupci označit v našich podmínkách úplatkářství, tj. drobné náhodné úplatky ve službách poskytované v souvislosti s méně významným rozhodováním orgánů státní správy a samosprávy.¹²

---

⁹ Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 24.

¹⁰ Vymětal P. Typologie korupce. In. Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 13-18.

¹¹ Srov. dále Volejníková, J. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Zeleněč: Profess Consulting, 2007, s. 22.

¹² Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 54.

Velká korupce (grand corruption, political corruption) se oproti malé korupci nevyskytuje tak často. Jedná se zejména o korupční jednání politických špiček, hlavních představitelů veřejného a společenského života. Úplatky a tedy prospěch obou stran, jak korumpujícího tak korumpovaného, je značný. Mezi nejčastější podoby velké korupce patří zpronevěra veřejných zdrojů, nehospodárné užívání veřejných zdrojů, soukromý prospěch zneužívání veřejné moci při udělování veřejných zakázek, přidělování monopolních a kvazi-monopolních licencí, nepotismus, klientelismus nebo prodej pozic, zisk důležitých, běžně nedostupných informací, insider trading a zločiny bílých límečků. Toto chování, které způsobuje jedincům nemalé zisky, se vyznačuje značným dopadem na společnost jak z ekonomického hlediska tak morálního. Tento typ korupce je rovněž těžko odhalitelný díky své často velmi dobře promyšlené struktuře a díky účasti vysoko postavených veřejných činitelů a síle jejich vlivu.

Třetím typem korupce v rámci této typologie je state capture a stojí někde mezi dvěma předchozími typy a je charakterizován ovládnutím legislativního procesu soukromými subjekty (captors, hunters), kde je vytvořena korupce již ex ante. Z hlediska tohoto typu existuje několik možných projevů jako je kontrola veřejných institucí de facto pro soukromý prospěch nebo trestnou činnost, formování koluzivních sítí, které omezují politickou soutěž, podkopávání svobodných voleb skrytou reklamou a neprůhledným financování kampaní, zneužití legislativní moci, korupce v soudních řízeních, zneužití auditu, vyšetřování a dozoru, užívání kompromitujících materiálů pro politické vydírání a nátlak a v neposlední řadě korupce médií.¹³

2.3 Vymezení pojmu úplatkářství jako jedné z forem korupce

Za jednu z forem korupce je považováno úplatkářství. Jde o pojem subsumovaný pojmem korupce, což je ve vztahu k úplatkářství pojem širší. Ke korupci je úplatkářství ve vztahu zvláštního a obecného. Jde o dva odlišné pojmy, které však spolu úzce souvisí. Zatímco korupci český trestní zákoník nezná, úplatkářství je upraveno v hlavě desáté zvláštní části nazvané „Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných“ v

---

¹³ Vymětal P. Typologie korupce. In. Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 13-18.

zákoně č. 40/2009 Sb. a označené jako „Úplatkářství“. Jedná se konkrétně o třetí díl a jeho jednotlivé trestné činy, o kterých bude pojednáno dále podrobněji, přijetí úplatku (§ 331), podplácení (§ 332) a nepřímé úplatkářství (§ 333).¹⁴

Z hlediska lingvistického představuje úplatkářství původní český výraz a v tomto užším slova smyslu vyjadřuje korupce „vztah mezi dvěma subjekty, jednotlivci, či institucemi, z nichž jeden subjekt nabízí a zpravidla i poskytuje druhému určitou formu odměny za poskytnutí či příslib neoprávněné výhody. Druhý subjekt pak očekává, že mu za tuto poskytnutou výhodu bude poskytnuta slíbená materiální či nemateriální odměna. Úplatkářství tak nutně vystupuje pouze jako jedna z forem korupčního chování. Tato forma má i charakter jednání protiprávního a naplňuje tak znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu.“¹⁵

Chmelík ve své práci na ose korupce – dar (pozornost) – úplatkářství charakterizuje úplatkářství jako „nižší formu korupčního jednání, odlišující se onou mírou intenzity jednání a jejím menším rozsahem poskytovaných nebo nabízených výhod.“ Na druhou stranu v případě daru či pozornosti, kdy se jedná o „poskytování ojedinělých darů a pozorností nevýznamného charakteru a rozsahu, aniž by byla ze strany poskytovatele očekávána nebo vyžadována protihodnota či služba přesahující běžný rámec povinnosti adresáta daru nebo pozornosti, nedosahuje intenzity úplatku, je však kriminogenním faktorem pro úplatkářství nebo korupci.“¹⁶ Za úplatkářství, potažmo úplatek, nelze tedy například považovat spropitné jako výraz spokojenosti zákazníka v restauraci.

Úplatkářství tedy oproti korupci představuje nižší formu korupčního jednání s nižší mírou intenzity jednání a menším rozsahem poskytovaných či nabízených výhod a dle předchozí typologie jde o tzv. malou korupci. V běžné praxi dochází k jejich prolínání a často dochází i k jejich záměně. Obecně by se tedy dalo tvrdit, že korupce je širší pojem, subsumující pojem úplatkářství a zahrnující obecně všechna jednání ve

---

¹⁴ Pro srovnání lze uvést změnu terminologie ve slovenském trestním zákoně, kdy pojem úplatkářství byl nahrazen pojmem korupce. Podle důvodové zprávy průvodního zákona č. 183/1999 Z. z. se korupcí rozuměla zkaženost, podjatost, úplatkářství, tedy přijímání úplatku i podplácení a dále jakékoli chování k osobám, kterým jsou svěřeny kompetence ve veřejném nebo soukromém sektoru, které odporuje povinností vyplývajícím z jejich postavení a které směřuje k získání nenáležících výhod. (Hulinský P. Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí. Praha: Police history, 2008, s. 63)

¹⁵ Volejníková, J. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Zeleneč: Profess Consulting, 2007, s. 14.

¹⁶ Chmelík, J. a kol. Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde, 2003, s. 36-37.

smyslu zneužití moci v jakékoliv podobě, zatímco samotným úplatkářstvím lze chápat jednání postížitelné trestním právem.¹⁷

2.4 Oblasti výskytu korupce a úplatkářství

Korupce a úplatkářství zasahuje v podstatě všechny oblasti života společnosti, zde bych se však chtěla zaměřit na ty nejčastější. Následující charakteristiky jednotlivých korupčních jednání mají společné čtyři prvky:

- subjekt, který nabízí či poskytuje úplatek,
- subjekt, který vyžaduje nebo přijímá úplatek,
- nabízený úplatek a forma poskytnuté výhody,
- příčinný vztah mezi úplatkem a výhodou.¹⁸

Nejzávažnějším problémem v tomto ohledu představuje oblast politiky. Pro tuto oblast výskytu korupce je typická snaha o ovládnutí hospodářských vztahů, kdy představitelé podniků se snaží získat různé výhody například v rámci zadávání veřejných zakázek. V některých zemích dokonce existuje zcela jasné propojení mezi politiky, podniky a organizovaným zločinem. Představitelé hospodářské sféry se tak snaží získat vliv a s tím spojené výhody. Mnohdy tak dochází ke korumpování politiků nebo dokonce celých politických stran pro zajištění tohoto vlivu. Proto by mělo být prioritní a zásadní ztransparentnění financování politických stran, protože právě ony představují prostředí s obrovským korupčním potenciálem. Politická korupce může vést až ke kleptokracii, tj. vládě zlodějů.

Zvláště závažné jsou případy zneužívání funkcí veřejných činitelů (úředních osob), kdy jde především o případy úplatkářství a zneužívání pravomoci úřední osoby, zneužití funkce nebo postavení ve veřejném životě, zejména ve styku s podnikatelskou sférou. Může rovněž jít o zneužívání informací získaných z titulu funkce v obchodním styku nebo souběžné vykonávání několika funkcí.

---

¹⁷ Petrovský, K. Korupce po Česku. Praha: Eurolex Bohemia, 2007, s. 20.

¹⁸ Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 59.

S korupcí souvisí do jisté míry i lobbying, jakožto legální způsob zástupců zájmových skupin prosazování skupinových zájmů a ovlivňování tak politická rozhodnutí. Lobbying ale končí tam, kde začíná korupce. Tedy v případě, že dojde k zneužití svěřené pravomoci k soukromému či skupinovému prospěchu, což může mít několik podob. Například se jedná o případy, kdy prosazovaná věc neoprávněně zvýhodní nebo naopak poškodí určitou osobu, skupinu nebo veřejný zájem. Může také jít o střet zájmů v případě, že prosazovaná věc je v osobním zájmu funkcionáře, anebo funkcionář chce za prosazení této věci protislužbu nebo platbu nebo na druhou stranu je za příslušné rozhodnutí nabízen úplatek či jiná výhoda.¹⁹

Další oblastí je oblast veřejné a státní správy. V této oblasti se jedná o korupci ve vnitřním úředním styku, kde dochází k porušování řádných rozhodovacích mechanismů. Tuto oblast by bylo také vhodné legislativně upravit a vytvořit transparentní prostředí s efektivnější kontrolou. V oblasti veřejné správy mnohdy dochází ke střetu zájmů soukromých a veřejných. Může tak nastat situace jako v uvedených příkladech, kdy například radní města jsou členy správní rady společnosti, která se účastní veřejné soutěže, o níž dotyční radní rozhodují, nebo příbuzná ministra je zaměstnaná v agentuře, která pracuje pro oné ministerstvo a dodává mu služby, nebo se může jednat o případ, kdy poslanec vlastní firmu, která, která je ve výběrovém řízení pro dodávky určitého zboží pro toto ministerstvo. Ke korupčnímu jednání může docházet například i u vydávání různých certifikát jako např. řidičských průkazů, povolení k pobytu apod., nebo na základě porušení institutu mlčenlivosti. Stejně tak ale jako úředníci se mohou dopouštět korupčního jednání i nejrůznější osoby působící při vyšetřování vypracovávající mnohdy velmi klíčové posudky či odborná stanoviska.²⁰

Další oblastí výskytu je oblast zdravotnictví. Nejčastějšími korupčními jednáními jsou v této oblasti úplatky s cílem získat lepší péči v nemocnici, úplatek s cílem získat bezplatnou lázeňskou péči, úplatky před nebo po vykonání operace, úplatek s cílem přednostního zařazení do operačního kalendáře nebo protekcionářství a úplatky při obsazování prestižních lékařských míst.

---

¹⁹ Hulínský, P. Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí. Praha: Police history, 2008, s. 30. Dále srov. Frič, P. a kol. Korupce na český způsob. Praha: G plus G, 1999.

²⁰ Tamtéž, s. 32.

Ve zdravotnictví je přímo nabízející se prostor pro korupci například ve vztahu se zdravotní pojišťovnou, aby platby, které jsou typicky vyplácené zdravotní pojišťovnou lékařům s několikaměsíčním zpožděním, byly určitému lékaři vyplaceny přednostně a včas. Stejně tak může vytvářet korupční prostor vztah lékaře s lékárnou, kdy některé lékárny si vytvářejí vazby s některými lékaři, kteří směřují své pacienty přednostně do těchto lékáren. Z tohoto vztahu tak profitují jak lékárny, tak lékaři, kteří dostávají určitou provizi ze zisku. Dalším korupčním jednáním, které se vyskytuje v oblasti zdravotnictví, je například snaha distribučních firem s léky či farmaceutičtí výrobci sami pod zástěrkou marketingu nabízejí provizi lékařům za přednostní předepisování jejich léků.

„Příkladem korupčního jednání lékaře je, když lékař jako soudní znalec z oboru zdravotnictví, oboru chirurgie, požadoval poskytnutí úplatku ve formě výpočetní techniky jako protihodnotu za příslib, že bude jako znalec vypovídat před soudem ve prospěch obviněného.“²¹

Korupce se vyskytuje také v sektoru vzdělávání a školství. Dlouhodobé projevy úplatkářství se objevují na všech stupních vzdělávací soustavy. V této oblasti se vyskytuje několik forem úplatkářství. Dochází k úplatkářství při přijímání studentů na střední i vysoké školy, dále úplatkářství pro lepší výsledky při zkouškách, protekcionářství, klientelismus při přijímacích zkouškách, ale i při výběru pedagogů

Další oblastí, kde je masivně přítomna korupce, jsou úřady práce, nebo také daňové úřady. V daňové oblasti se například objevuje několik podob korupce, od bagatelních darů tzv. „všimného“, přes protekcionismus, až po přímé úplatky a podíly na zisku z částky, která zůstala neodvedena do státního rozpočtu apod. Může docházet i podplácení kontrolních pracovníků daňového úřadu.

Co se týká státní správy, za nejčastější je považováno korupční jednání v souvislosti s vydáváním živnostenského povolení, povolení dlouhodobého pobytu pro cizince, či přednostní informace o prodeji lukrativních objektů. Do této oblasti však patří i známé korupční aféry v souvislosti s činností celní správy, v oblasti veřejných soutěží a v neposlední řadě i korupční jednání policistů.²²

---

²¹ Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 56.

²² Tamtéž, s. 58.

2.5 Typické způsoby páchaní korupce a úplatkářství

Pro lepší názornost způsobů korupčního jednání je zde vhodné uvést několik příkladů, které byly řešeny orgány činnými v trestním řízení.

„Samostatný odborný referent referátu životního prostředí po provedené kontrole dodržování předpisů v oblasti ochrany životního prostředí žádal na prokuristce společnosti úplatek ve výši 50 000 Kč v hotovosti nebo v podobě stavebního materiálu v této hodnotě, s tím, že za tuto úplatu zničí pořízený protokol a videozáznam o této kontrole a nezahájí proti společnosti pro zjištění porušení předpisů správní řízení, což následně po převzetí uvedené částky i učinil.“

„Další případ trestného činu úplatkářství byl veden proti pracovníku úřadu, který podepsal žádost za úřad o navýšený rozpočet, přičemž pro sebe požadoval částku 200 000 Kč, kterou by získal vyfakturováním neprovedených prací.“

„Pracovnice finančního úřadu přijala jako úplatek osobní vozidlo Renault Clio v hodnotě 293 800 Kč od poplatníka daně s tím, že neprovedla řádně kontrolu zboží, za jehož nákup byl uplatňován poplatníkem odpočet DPH ve výši 14 271 665 Kč.“

„Starosta městského úřadu požadoval a přijal úplatek ve výši 20 000 Kč od místního občana – soukromého podnikatele za zprostředkování prodeje pozemku v hodnotě 105 000 Kč.“

„Případ fotbalové korupce z roku 2004 byl první rozsáhlý v této oblasti v České republice. Úplatky přijal i jeden příslušník Policie České republiky, který měl vykonávat činnost fotbalového rozhodčího v mimopracovní době.“

„Člen Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR předal důvěrné informace redaktorovi MF DNES, že mu měl být nabídnut úplatek 10 mil. Kč. A k tomu post velvyslance České republiky v Bulharsku za předpokladu, že pomůže svrhnout tehdejší koaliční vládu. Trestní stíhání bylo následně zastaveno.“²³

---

²³ Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 61-62.

3 TRESTNĚPRÁVNÍ HLEDISKA

V českém právním řádu je upravena korupce - úplatkářství jak v oblasti práva veřejného tak soukromého. V oblasti soukromoprávní jde především o úpravu v obchodním zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb.) a z hlediska veřejnoprávního jde o oblast trestněprávní, která je obsahem této kapitoly.²⁴

Jedná se především o trestné činy, které se nacházejí v hlavě desáté zvláštní části trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.), která sdružuje trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Díl třetí nese souhrnné označení „Úplatkářství“. Jedná se o tyto trestné činy, jejichž skutkové podstaty v sobě nesou znaky korupce:

- přijetí úplatku (§ 331)
- podplácení (§ 332)
- nepřímé úplatkářství (§ 333)

Součástí třetího dílu je společné ustanovení § 334 týkající se pojmů úplatek, úřední osoba a obstarávání věcí obecného zájmu.

Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, nacházející se v desáté hlavě zvláštní části trestního zákoníku, jsou trestnými činy chránícími celou řadu společenských zájmů a hodnot nezbytných k řádnému fungování demokratického právního státu a ochraně veřejnosti. Jedná se o trestné činy, které ať už přímo či nepřímo, ohrožují řádnou činnost orgánů státu, územní samosprávy, jiných orgánů veřejné moci nebo jinak ohrožují pořádek ve věcech veřejných. Díl třetí chrání obstarávání věcí obecného zájmu před negativními vlivy úplatkářství.²⁵

Do 31. 12. 2009 byl na našem území účinný trestní zákon č. 140/1961 Sb., z něhož byla ustanovení týkající se úplatkářství více méně převzata, avšak s určitými změnami, kterým se blíže budu věnovat u jednotlivých trestných činů.

---

²⁴ Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 100.

²⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 755.

3.1 Vymezení pojmů souvisejících s úplatkářstvím

Před uvedením jednotlivých trestných činů úplatkářství, bych chtěla věnovat pozornost jednotlivým pojmům vyskytujícím se v těchto ustanoveních. Jedná se o pojmy úplatek, věc obecného zájmu a úřední osoba (dříve veřejný činitel).

3.1.1 Úplatek

Úplatek definuje trestní zákoník v ustanovení § 334 odst. 1 tr. zákoníku jako neoprávněnou výhodu (prospěch) spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplacené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok.²⁶

Původně byl úplatek vymezen pouze judikaturou, avšak chápání tohoto pojmu v zásadě odpovídá současné definici. Úplatek je tedy definován přímo zákonem a jde tedy o legální definici, která naplňuje požadavek právní jistoty. Prospěch neboli výhoda obsažená v této definici zpravidla spočívá v přímém majetkovém prospěchu, jak finančním tak materiálním. Avšak se může jednat i o poskytnutí nějaké protislužby nebo nemajetkového prospěchu např. vykonání soulože.

V případě úplatku není zákonem stanovena jeho minimální hranice. Úplatkem se rozumí prospěch jakékoli hodnoty. Jeho výši je tedy třeba hodnotit v souvislosti s dalšími okolnostmi určujícími společenskou škodlivost konkrétního činu. V případě výkonu státní moci a správy však nelze tolerovat žádné úplatky, a to ani nepatrné hodnoty.²⁷ Na druhou stranu za úplatek nelze brát spropitné jako výraz spokojenosti zákazníka, které je poskytováno v souvislosti s provozováním některých služeb.²⁸ V rámci trestných činů úplatkářství je však důležité, aby byl onen úplatek poskytnut nebo přijat v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu či podnikáním. Mezi

---

²⁶ Definice úplatku byla vložena již do trestního zákona č. 140/1961 Sb., a to na základě novely provedené zákonem č. 96/1999 Sb.

²⁷ Srov. R 17/1978 Sb. rozh. tr: „Zcela nesmlouvavý postoj je třeba zaujmout k úplatkářství - zvláště pak k trestnému činu přijímání úplatku - v oblasti výkonu státní moci a správy; v této oblasti nelze tolerovat zásadně žádné úplatky, a to ani nepatrné hodnoty. Je to odůvodněno zájmem společnosti na čistotě veřejného života zdůrazněným především skutečností, že orgány státní moci a správy vydávají závažná rozhodnutí.“

²⁸ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2887, 2900. (Srov. Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání, Praha: Leges, 2010, s. 771)

úplatkem a obstaráváním věci obecného zájmu resp. podnikáním tedy musí být kauzální nexus (příčinná souvislost).

3.1.2 Obstarávání věci obecného zájmu a podnikání

Obstarávání věci obecného zájmu je další ústředním pojmem, který je znakem skutkových podstat trestných činů přijetí úplatku (§ 331) a podplácení (§ 332). Tento pojem oproti úplatku není definován zákonem, takže je nutné vycházet z judikatury nebo právní nauky. V praxi tedy jeho interpretaci provádějí soudy, nicméně z hlediska právní jistoty by bylo vhodnější jednoznačné vymezení pojmu. Platná právní úprava částečně pojem vymezuje v § 334 odst. 3, kde se za obstarání věci obecného zájmu považuje též zachovávání povinnosti uložené právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejímž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají. V tomto případě se tedy jedná o dodržování podmínek hospodářské soutěže, přičemž důvod lze spatřovat v zajištění proti poškozování nebo zvýhodňování účastníků těchto vztahů. Toto ustanovení je naplněním našich závazků plynoucích z členství v Evropské unii v oblasti boje s korupcí v soukromém sektoru a vychází z úkolů stanovených v rámci Společné akce o korupce v soukromém sektoru přijaté Radou Evropské unie na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii. Obstaráváním věci obecného zájmu je tedy i zachovávání smluvně převzaté nebo právním předpisem uložené povinnosti, jejímž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování (znevýhodňování) nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají.²⁹

V nauce je obstarání věci obecného zájmu vymezeno jako činnost, při které jsou plněny úkoly, na kterých má zájem zásadně celá společnost nebo alespoň větší skupina občanů. Jedná se o činnost v oblasti státu a samosprávy a také v oblasti uspokojování obecně důležitých materiálních, sociálních, kulturních a jiných potřeb základního významu a jedná se jak o rozhodovací činnost, tak o činnost související s plněním společensky významných úkolů.³⁰ Nespadá sem činnosti občanů, která by byla projevem uspokojování jejich výlučných práv. Jako příklad lze uvést prodej automobilu,

---

²⁹ Tamtéž, s. 2901.

³⁰ Srov. R 1/1978, 7/1978, 13/1990 Sb. rozh. tr.

výměna bytu nebo změna zaměstnání.³¹ Lze tvrdit, že toto vymezení je neurčité a zahrnuje široký okruh případů a v praxi se poté může vyskytnout nejednotná aplikace.

Do nového trestního zákoníku bylo včleněno postihování korupce v soukromoprávní oblasti, v případě že k ní dojde v souvislosti s podnikáním. V dřívější úpravě (zákon č. 140/1961 Sb.) se pojem podnikání nevyskytoval. V podstatě byla podnikatelská činnost soukromých subjektů částečně zahrnuta pod pojmem obstarávání věcí obecného zájmu.³²

Podnikáním se rozumí dle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

3.1.3 Úřední osoba

Rovněž je důležité vymezit pojem úřední osoba v souvislosti s trestnými činy úplatkářství. Jedná se také o nový pojem, který byl zaveden do nového trestního zákoníku s tím, že nahrazuje dřívější pojem veřejný činitel. Úřední osoba je vymezena v ustanovení § 334 odst. 2, které obsahuje rozšíření okruhu úředních osob nad rámec vymezený v ustanovení § 127³³. Jedná také o osoby zastávající funkci v zákonodárném orgánu, soudním orgánu nebo v jiném orgánu veřejné moci cizího státu, osoby zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodním soudním orgánu, osoby zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodní nebo nadnárodní organizaci vytvořené státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva veřejného nebo v jejím orgánu nebo instituci, nebo osoby zastávající funkci v podnikající právnické osobě, v níž má rozhodující vliv Česká republika nebo cizí stát, pokud je s výkonem takové funkce, zaměstnání nebo práce spojena pravomoc při

³¹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání, Praha: Leges, 2010, s. 770.

³² Srov. Petrovský, K. Korupce po Česku. Praha: Eurolex Bohemia, 2007, s. 67.

³³ § 127 odst. 1: Úřední osobou je a) soudce, b) státní zástupce, c) prezident České republiky, poslanec nebo senátor Parlamentu České republiky, člen vlády České republiky nebo jiná osoba zastávající funkci v jiném orgánu veřejné moci, d) člen zastupitelstva nebo odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci, e) příslušník ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru nebo strážník obecní policie, f) soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce, g) notář při provádění úkonů v řízení o dědictví jako soudní komisař, h) finanční arbitr a jeho zástupce, i) fyzická osoba, která byla ustanovena lesní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží, pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů. (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

obstarávání věcí obecného zájmu a trestný čin byl spáchán v souvislosti s touto pravomocí

Jde tedy nově též o osoby zastávající funkci, zaměstnané nebo pracující v mezinárodním soudním orgánu, v mezinárodní nebo nadnárodní organizaci anebo v podnikající právnické osobě, v níž má rozhodující vliv Česká republika nebo cizí stát, pokud taková osoba disponuje pravomocí při obstarávání věcí obecného zájmu a čin je spáchán v souvislosti s touto pravomocí. Toto ustanovení vzniklo na základě mezinárodních závazků České republiky z Úmluvy o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích (č. 25/2000 Sb. m. s.), Úmluvy o boji proti korupci úředních osob ES nebo členských států ES a Protokolu k Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství.³⁴

3.2 Jednotlivé skutkové postaty trestných činů úplatkářství

Všechny tyto tři trestné činy úplatkářství mají stejnou subjektivní stránku, tedy je zákonem vyžadováno úmyslné zavinění a rovněž mají stejný objekt. Objektem všech těchto trestných činů úplatkářství je nestranné, osobními zájmy neovlivňované plnění povinností, které vyplývají ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce a rovněž nestranný, osobními zájmy neovlivněný postup při obstarávání věcí obecného zájmu.³⁵

3.2.1 Trestný čin přijetí úplatku

Trestný čin přijetí úplatku je podle platné právní úpravy obsažen v ustanovení § 331 trestního zákoníku a je vyjádřen takto:

(1) Kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, nebo

kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na **čtyři léta** nebo zákazem činnosti.

---

³⁴ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2900.

³⁵ Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 103.

(2) Kdo za okolností uvedených v odstavci 1 úplatek žádá, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(3) Odnětím svobody na **tři léta až deset let** nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, nebo

b) spáchá-li takový čin jako úřední osoba.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin jako úřední osoba v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch.

Objektem tohoto trestného činu přijetí úplatku je zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu, což upravuje § 331 odst. 1 alinea 1 a zájem na řádném výkonu podnikatelské činnosti, nebo také zájem na ochraně podnikatelských vztahů před korupcí obsažené v § 331 odst. 1 alinea 2.

V ustanovení § 331 jsou v rámci prvního a druhého odstavce obsaženy dvě samostatné skutkové podstaty s tím, že odst. 2 je k odst. 1 ustanovením speciálním s tím, že je u těchto dvou skutkových podstat vyloučen jednočinný souběh.

Co se týče objektivní stránky, spočívá na základě ustanovení § 331 odst. 1 alinea 1 v přijetí úplatku nebo přijetí slibu o poskytnutí úplatku, což vyjadřuje formulace v zákoně „dá si slíbit“, v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného. Nebo na základě ustanovení § 331 odst. 1 alinea 2 je pak objektivní stránka přijetí úplatku nebo přijetí slibu o poskytnutí úplatku v souvislosti s podnikáním.

Je nutné však neopomenout fakt, že mezi úplatkem a věcí obecného zájmu nebo podnikáním musí být souvislost, a proto tedy musí mít úplatek vztah k činnosti, která spadá pod obstarávání věcí obecného zájmu či podnikatelskou činnost. Slíbený či přijatý úplatek tak musí mít vztah k činnosti osoby, která věcí obecného zájmu sama obstarává, nebo se může jednat o osoby spolupůsobící, které např. konají pomocné nebo přípravné práce. Obdobně toto platí i pro podnikatelskou činnost.

O přijetí úplatku jde tehdy, kdy se pachateli skutečně dostane neoprávněné výhody. Není vyžadován předchozí souhlas či dohoda a ani není rozhodné, zda k přijetí úplatku dojde před, v průběhu či dodatečně po obstarání věci obecného zájmu. V případě slibu úplatku, zákonné formulace „dá si slíbit“, je vyjádřen závazek, že dojde k poskytnutí úplatku v budoucnu. Jedná se o formu přípravy, která je povýšena na dokonáný trestný čin a tento znak je naplněn, jestliže pachatel nabídku neodmítne a výslovně či konkludentně (mlčky) s ní souhlasí, přičemž není rozhodné, zda dojde ke splnění slibu.³⁶

Nově je pro tyto dvě skutkové podstaty zvýšena trestní sazba pro trest odnětí svobody. Ten, kdo tedy naplní jednu z těchto dvou skutkových podstat trestného činu přijetí úplatku, bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta (dříve tři léta) nebo zákazem činnosti.

Druhý odstavec následně upravuje žádost o úplatek za okolností uvedených v odstavci prvním s tím, že je trestána přísněji. Trestní sazba odnětí svobody je zde stanovena na šest měsíců až pět let. O žádost o úplatek se jedná, jestliže pachatel zřetelně, výslovně, písemně či jinak projeví svoji vůli získat pro sebe nebo pro jiného úplatek a v tomto ohledu postačí i jednání, z něhož je zřejmé, že pachatel úplatek žádá.³⁷ Nemusí tedy jít o výslovnou žádost o úplatek, naopak postačí projev, z něhož je nepochybné, že pachatel navozuje situaci, aby mu byl úplatek nabídnut a poté, co mu je nabídka učiněna, úplatek přijme, resp. neodmítne. V tomto případě postačí, že s nabídkou souhlasí konkludentně.³⁸ Tento trestný čin dle § 331 odst. 2 je dokonán již tím, že pachatel úplatek žádá, přičemž není rozhodující, zda z tohoto podnětu byl úplatek poskytnut, či alespoň slíben. K této skutečnosti se však přihlédne v rámci okolností určující povahu a závažnost trestného činu při ukládání (výměře) trestu ve smyslu § 39 odst. 1, 2 tr. zákoníku.³⁹

Znaky kvalifikovaných skutkových podstat jsou uvedeny ve třetím odstavci. Jde o případy, kdy je čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 spáchán v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch. Značný prospěch je dále vymezen v § 138 odst. 1 tr. zákoníku

---

³⁶ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2886-2888.

³⁷ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání, Praha: Leges, 2010, s. 771.

³⁸ Srov. R 17/1978 Sb. rozh. tr.

³⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2888.

a rozumí se jím prospěch dosahující částky nejméně 500 000 Kč. Dalším kvalifikovaným důvodem je úřední osoba, která takový čin spáchá jako tzv. speciální subjekt v souvislosti s její pravomocí.

Na základě novely č. 330/2011 Sb. s účinností od 1. 12. 2011 byla u těchto skutkových podstat zpřísněna trestnost. Touto novelou byla zvýšena trestní sazba trestu odnětí svobody na tři léta až deset let (dříve dvě léta až osm let). Zákonodárce tedy usoudil, že již tyto skutkové okolnosti způsobují větší společenskou škodlivost a nově jsou tedy povýšeny v rámci klasifikace trestných činů na zvlášť závažné zločiny ve smyslu ustanovení § 14 tr. zákoníku na úmyslné trestné činy, jejichž horní hranice trestní sazby pro trest odnětí svobody činí nejméně 10 let.

Odstavec čtvrtý rovněž pokračuje ve výčtu skutkových okolností přísněji trestaných a rovněž náležící do kategorie zvlášť závažné zločiny. Sem patří trestné činy uvedené v odstavci 1 nebo 2, které jsou spáchány v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu. Opět je nutné zaměřit pozornost na ustanovení § 138 odst. 1, kde je definován prospěch velkého rozsahu jako částka dosahující nejméně 5 000 000 Kč. Dalším znakem kvalifikované skutkové podstaty dle čtvrtého odstavce písmene b) je úřední osoba v roli tzv. speciálního subjektu v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, tedy částka nejméně 500 000 Kč. V této souvislosti je vhodné upozornit na skutečnost, že v případě, kdy úřední osoba zamýšlený značný prospěch skutečně opatří sobě nebo jinému, dopustí se také trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby, tedy zároveň poruší svoje povinnosti způsobem a za podmínek stanovených v ustanovení § 329 tr. zákoníku, a to v jednočinném souběhu.⁴⁰

V případě subjektivní stránky zákon vyžaduje úmyslného zavinění ve smyslu § 17 písm. a) spolu s § 15 definující úmysl. Přitom se však jedná u těchto kvalifikovaných skutkových podstat o předčasně dokonáný trestný čin, kdy k dokonání trestného činu přijetí úplatku postačí jednání pachatele v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.⁴¹

Jak již bylo zmíněno výše, novelou č. 330/2011 účinnou od 1. 12. 2011 došlo ke zvýšení trestní sazby některých trestných činů spojených s korupcí, mezi nimi i trestní sazby trestného činu přijetí úplatku. V § 331 odst. 1 závěrečné části ustanovení se slovo

---

⁴⁰ Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 107 dále srov. R43/1987-III

⁴¹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2889.

„tři“ nahradilo slovem „čtyři“. V § 331 odst. 3 úvodní části ustanovení se slova „dvě léta až osm let“ nahradila slovy „tři léta až deset let“.⁴² Tato změna je součástí vládní strategie boje proti korupci a v podstatě vychází z myšlenky, že by pasivní úplatkářství tedy přijímání úplatků úřední osobou a v případech, kdy se jedná o větší částku tedy značný prospěch, mělo být přísněji trestáno, protože je zde jistě patrná větší společenská škodlivost. Přínos lze spařovat v možném odrazení potenciálních pachatelů této trestné činnosti v těchto kvalifikovaných skutkových podstatách a zařazení mezi zvláště závažné zločiny.

Dřívější úprava:

§ 160 - Přijímání úplatku (zákon č. 140/1961 Sb.), účinnost do 31. 12. 2009

(1) Kdo v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu přijme nebo si dá slíbit úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo za okolností uvedených v odstavci 1 úplatek žádá, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, nebo

b) spáchá-li takový čin jako veřejný činitel.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin jako veřejný činitel v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch.

Příklad:

„Policisté Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování zahájili v uplynulých dnech trestní stíhání cizince (39 let), občana

---

⁴² Sbíрка zákonů, ročník 2011, s. 3996, 3999, dostupné z: aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=6038, přečteno dne 20. 2. 2012.

Vietnamu, trvale žijícího v Brně. Tento muž byl obviněn ze zločinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 2, odst. 3 písm. a) trestního zákoníku.

Na základě zjištěných skutečností dospěli policisté k závěru, že obviněný v druhé polovině loňského roku přislíbil jiné krajanec, trvale žijící v Praze, že za poskytnutí úplatku, jehož výši stanovil na minimálně sto tisíc amerických dolarů (přibližně 1,7 milionu korun), zajistí u příslušných vietnamských orgánů ukončení extradiční řízení vedené Ministerstvem spravedlnosti ČR. Toto řízení bylo vedeno na základě žádosti Nejvyšší lidové prokuratury Vietnamské socialistické republiky a týkalo se jejího manžela, cizince trvale žijícího v Praze. Obviněný tvrdil, že zajistí u policejních složek Vietnamské socialistické republiky, aby byl spis jejího manžela uzavřen a pátrání po něm skončeno. K tomuto účelu měl údajně využít osoby pracujících v kanceláři Interpolu Vietnam, u metropolitní policie v Hanoji a na Ministerstvu policie Vietnamské socialistické republiky.

Jako zajímavá se jeví zejména skutečnost, že jednání obviněného cizince probíhalo v návaznosti na na předchozí obdobné jednání pracovníka Velvyslanectví Vietnamské socialistické republiky v Praze. V případě pravomocného rozsudku hrozí obviněnému muži trest odnětí svobody až na osm let.⁴³

3.2.2 Trestný čin podplácení

Trestný čin podplácení je podle platné právní úpravy obsažen v ustanovení § 332 trestního zákoníku a je vyjádřen takto:

(1) Kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, nebo
kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek,
bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

---

⁴³ <http://www.policie.cz/clanek/svobodu-sliboval-za-uplatek.aspx>, přečteno dne 10. 2. 2012.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až šest let, propadnutím majetku nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu anebo jiný zvlášť závažný následek, nebo

b) spáchá-li takový čin vůči úřední osobě.

Objekt trestného činu podplácení se shoduje s objektem předcházejícího trestného činu přijetí úplatku. Jde tedy rovněž o zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu a zájem na řádném výkonu podnikatelské činnosti nebo též „zájem na ochraně podnikatelských vztahů před korupcí“⁴⁴.

Objektivní stránka trestného činu podplácení může být naplněna stejně jako u trestného činu přijetí úplatku v souvislosti s činností, se kterou se pojí. Současně jsou v tomto ustanovení obsaženy 3 alternativní druhy jednání. Objektivní stránka tedy může být naplněna v poskytnutí, nabídnutí či slibu úplatku jinému nebo pro jiného, a to vše vždy v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu, což je obsahem ustanovení § 332 odst. 1 alinea 1. Stejně tak může být naplněna i objektivní stránka v poskytnutí, nabídnutí nebo slibu úplatku jinému nebo pro jiného, a to vše vždy v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného, obsažené v tomtéž ustanovení odst. 1 alinea druhá.

Musí zde existovat příčinná souvislost mezi poskytnutím, nabídnutím či slibem úplatku a obstaráváním věcí obecného zájmu či podnikáním pachatele nebo jiné podnikající osoby. Naopak na trestní odpovědnost pachatele nebude mít vliv odmítnutí úplatku, avšak „v případě negativní reakce podpláceného, který úplatek nebo i slib poskytnutí úplatku odmítne, může být pachatel, tedy poskytovatel úplatku, odpovědný za pokus trestného činu podplácení (§ 21 odst. 1, § 332 odst. 1, případně i odst. 2)“⁴⁵. Trestný čin podplácení dle ustanovení § 332 odst. 1 je dokonán poskytnutím, nabídnutím nebo slibem úplatku a případě nabídky a slibu se nevyžaduje přijetí úplatku podplácenou osobou.⁴⁶

⁴⁴ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2892.

⁴⁵ Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 108.

⁴⁶ Srov. R 17/1978 Sb. rozh. tr

Pod pojmem poskytnutí lze rozumět jak přímé bezprostřední předání peněz nebo jiných materiálních hodnot nebo nepřímé poskytnutí materiální či jiné výhody nebo protislužby. Dále o nabídnutí úplatku se jedná, když pachatel projevuje ochotu úplatek poskytnout z důvodu vyhovění jeho požadavku při obstarávání věcí obecného zájmu. Může se jednat o jakýkoli návrh včetně konkludentního návrhu na poskytnutí úplatku s tím, že z časového hlediska není podstatné, zda k plnění dojde okamžitě po akceptaci návrhu či v budoucnu. Co se týká činnosti související s podnikáním pachatele nebo jiného, je tomu zde obdobně. Slib úplatku oproti nabídce bývá zpravidla méně konkrétní a působí do budoucna s tím, že k realizaci úplatku dochází až po splnění určitých podmínek v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu nebo v souvislosti s podnikáním.⁴⁷

V rámci subjektivní stránky se vyžaduje rovněž úmysl ve smyslu ustanovení § 15 tr. zákoníku. Z hlediska subjektivní stránky pro naplnění skutkové podstaty trestného činu podplácení úřední osoby dle § 332 odst. 1, 2 se vyžaduje, aby pachatel věděl, že osobě, kterou podplácí, je svěřena pravomoc ve věci, v souvislosti s kterou podplácí. Není však rozhodné, zda pachatel věděl, že jde o úřední osobu. V této souvislosti postačí, že vzhledem k okolnostem případu a k osobním poměrům vědět měl a mohl ve smyslu ustanovení § 17 písm. b).⁴⁸ Co se týká subjektu trestného činu podplácení, může být pachatelem kdokoli za předpokladu, že pachatel je trestně odpovědný.

V základní skutkové podstatě je trestný čin podplácení přečinem ve smyslu ustanovení § 14 odst. 2 tr. zákoníku. Kvalifikované důvody však v § 332 odst. 2 povyšují trestný čin podplácení na zločin, tedy je zde použita vyšší trestní sazba, musí však vždy být prokázán příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Pro naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu je třeba spáchat takový trestný čin (uvedený v § 332 odst. 1) v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu, což musí odpovídat částce nejméně 500 000 Kč vyplývající z ustanovení § 138 odst. 1, 2 tr. zákoníku.

Dále se v uvedeném ustanovení mluví o „zvlášť závažném následku“ jako jedné z alternativ pro naplnění takové skutkové podstaty. Definice tohoto slovního spojení

---

⁴⁷ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2894.

⁴⁸ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1895.

však nemá oporu v zákoně. Dle autorů komentáře trestního zákoníku musí být zvlášť závažný následek srovnatelný alespoň se značnou škodou. Takovým následkem může být např. bezdůvodné prohlášení konkurzu na majetek jiného podnikatele⁴⁹ nebo může jít např. o ztrátu klientů, odbytu zboží či ztrátu zakázek v rámci konkurenčního boje⁵⁰.

Pachatel může být potrestán přísněji rovněž v případě, že se dopustí uvedeného jednání (§ 332 odst. 1) vůči úřední osobě. V této souvislosti lze zmínit skutečnost, že v mnohdy je tato zvlášť přitěžující okolnost trestného činu podplácení mylně kvalifikována jako trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby ve formě návodu dle § 24 odst. 1 písm. b), § 329 tr. zákoníku. „Návodu k tomuto trestnému činu se dopouští jen tehdy, když poskytne, nabídne, anebo slíbí úplatek úřední osobě za to, aby úřední osoba s úmyslem způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch zneužila svoji pravomoc některým ze způsobů uvedených v § 329 odst. 1 písm. a) až c), a úřední osoba se o to alespoň pokusí – srov. R 15/1981.“⁵¹

Dřívější úprava:

§ 161 – Podplácení (trestní zákon č. 140/1961 Sb.), účinnost do 31. 12. 2009

(1) Kdo jinému v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek, nebo

b) spáchá-li takový čin vůči veřejnému činiteli.

---

⁴⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2894.

⁵⁰ Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 110.

⁵¹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2895.

Příklad:

„Policisté Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování v Brně zahájili trestní stíhání sedmatřicetiletého právníka pro zločin podplácení (dle ust. § 332 odst. 1, odst. 2 písm. a trestního zákoníku).

Obviněným je právní zástupce jedné obchodní společnosti, na kterou byla podána žaloba pro nesplnění více než třicetimilionového závazku. Žalobu na tuto společnost podali zástupci jiné obchodní společnosti, která je v insolvenčním řízení. Obviněný právník následně nabídl insolvenčnímu správci úplatek 750 tis. Kč za to, že žalující společnost, i přes nesouhlas věřitelského výboru, přistoupí na mimosoudní vyrovnání ve výši 6 milionů korun. Nabídku úplatku obviněný ještě ve dvou případech zopakoval. Minulý týden obviněný muž úplatek insolvenčnímu správci v Brně předal, podepsal s ním dohodu o mimosoudním vyrovnání a převedl na jeho účet šestimilionovou částku jako mimosoudní vyrovnání. Následně kriminalisté muže zadrželi.

Jednání obviněného právníka bylo policisty Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality monitorováno, kdy k objasnění věci přispělo zejména použití operativně pátracího prostředku předstíraného převodu. Úplatek ve výši 750 tis. Kč i 6 milionů na účtu kriminalisté zajistili.

Po zahájení trestního stíhání podali kriminalisté příslušnému státnímu zástupci podnět k vzetí obviněného právníka do vazby. Státní zástupce návrh k vzetí do vazby podal, ovšem soudce zadrženého muže propustil na svobodu. V případě pravomocného rozsudku hrozí obviněnému právníkovi trest odnětí svobody od jednoho roku do šesti let.⁵²

2.2.3 Trestný čin nepřímé úplatkářství

Trestný čin nepřímé úplatkářství je podle platné právní úpravy obsažen v ustanovení § 333 trestního zákoníku a je vyjádřen takto:

---

⁵² <http://www.policie.cz/clanek/obvineni-pravniho-zastupce-z-podplaceni.aspx>, přečteno dne 20. 2. 2012.

(1) Kdo žádá nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Kdo z důvodu uvedeného v odstavci 1 jinému poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Objekt trestného činu nepřímé úplatkářství je shodný s předešlými případy skutkových podstat tedy zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věci obecného zájmu. Na rozdíl od předešlých trestných činů úplatkářství dle § 331 a 332 tato skutková podstata postihuje úplatnou intervence, která působí výhradně na výkon pravomoci úřední osoby a nepostačí působení pouze na osobu obstarávající věci obecného zájmu.⁵³

Objektivní stránka trestného činu je na základě tohoto ustanovení naplněna z hlediska dvou skutkových podstat. V první se tak stane jednáním pachatele, který dle odst. 1 žádá nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci veřejného činitele, nebo za to, že tak již učinil. Druhá skutková podstata (odst. 2) předpokládá takové jednání pachatele z důvodu uvedeného v odst. 1, které se projevuje v poskytnutí, nabídnutí nebo slibu úplatku.

K dokonání trestného činu nepřímé úplatkářství dle § 333 odst. 1 postačí, že pachatel žádá nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci úřední osoby. K trestnosti není vyžadováno, aby k intervenci skutečně došlo, avšak v případě, že pachatel na výkon pravomoci úřední osoby skutečně působil, lze hodnotit tuto skutečnost jako okolnost zvyšující závažnost trestného činu ve smyslu ustanovení § 39 odst. 1, 2 trestního zákona (srov. R 16/1988, R 16/1981).

Dále bude trestný pachatel dle ustanovení § 333 odst. 2, který poskytne, nabídne či slíbí úplatek osobě (zprostředkovateli), která ve věci působí na výkon pravomoci úřední osoby a není tedy samotná úřední osobou.⁵⁴

---

⁵³ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2896.

⁵⁴ Tamtéž, s. 2897.

Z hlediska subjektu, který se může dopustit nepřímého úplatkářství, jde v zásadě o toho, kdo vyvíjí vliv na úřední osobu, anebo ten, kdo této osobě úplatek poskytne, nabídne nebo slíbí.

Na trestnost pachatele nebude mít vliv skutečnost, že úřední osoba, jejíž pravomoc se úplatku týká, o úplatku nebyla informována stejně jako důvod pachatelova působení na úřední osobu, aby svoji pravomoc řádně vykonala a plnila svoje povinnosti. Výsledek intervence, tedy toho vlivu na úřední osobu, je rovněž z hlediska trestnosti pachatele nepodstatný.⁵⁵

Z hlediska subjektivní stránky se rovněž u tohoto trestného činu vyžaduje úmysl.

U tohoto trestného činu je rovněž zajímavé upozornit na některé trestné činy, které se s ním pojí a je třeba je rozlišovat. V tomto ohledu je řeč o případě, kdy pachatel, který žádá nebo přijme úplatek z důvodu působení na výkon pravomoci úřední osoby, jedná v součinnosti s touto úřední osobou, jsou tedy přímo domluveni, nedopouští se nepřímého úplatkářství, nýbrž účastenství na trestném činu přijetí úplatku dle § 24 odst. 1, § 331 odst. 1, 3 písm. b) nebo odst. 4 písm. b), popřípadě § 331 odst. 2, 3 písm. b) nebo odst. 4 písm. b). Lze tedy dovodit z jednotlivých ustanovení, že tato forma účastenství na trestném činu přijetí úplatku obsahuje vyšší trestní sazbu. Dalším trestným činem, který je třeba rozlišovat je trestný čin podvodu. Jedná se o případ, kdy by pachatel pouze předstíral od samého počátku uplatnění vlivu na výkon pravomoci úřední osoby a žádal nebo přijal za to úplatek, a přesto by pro vyřízení věci nepodniknul nic a ani by to neměl v úmyslu. Takové jednání pachatele by nemohlo být kvalifikováno jako nepřímé úplatkářství, nýbrž jako trestný čin podvodu dle § 209, popřípadě jeho pokusu ve smyslu § 24 odst. 1, § 209 tr. zákoníku, v případě že o úplatek požádá, ale nepřijme ho.⁵⁶

Dřívější úprava:

§ 162 - Nepřímé úplatkářství (zákon č. 140/1961), účinnost do 31. 12. 2009

---

⁵⁵ Tamtéž, s. 2897.

⁵⁶ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2898.

(1) Kdo žádá nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci veřejného činitele, nebo za to, že tak již učinil, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Kdo z důvodu uvedeného v odstavci 1 jinému poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

Příklad:

„Policisté Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování zahájili dne 24. ledna 2011 trestní stíhání 53letého muže, jednoho z vedoucích pracovníků Úřadu práce Jičín, pro přečin nepřímé úplatkářství dle ustanovení § 333 odst. 1 trestního zákoníku.

Obviněný měl v období od srpna roku 2010 do ledna roku 2011 soustavně požadovat v souvislosti s přidělením jinak nenárokového příspěvku na částečnou úhradu provozních nákladů chráněné pracovní dílny (pro firmu se sídlem v Lázních Bělohrad) finanční hotovost ve výši 57 tisíc korun, což mělo činit 5% z celkové čerpané částky touto firmou za rok 2010. Požadovanou částku následně změnil na 50 tisíc korun. Požadovaný úplatek zdůvodnil tím, že svým vlivem a postavením vedoucího pracovníka ovlivní v poradním sboru rozhodnutí vedení Úřadu práce Jičín, aby bylo rozhodnuto o přidělení shora specifikovaného příspěvku na rok 2011 s tím, že pokud mu tato finanční hotovost poskytnuta nebude, naopak zařídí, aby uvedená firma žádný příspěvek neobdržela.

Soukromá společnost podala 18. ledna 2011 žádost o příspěvek na částečnou úhradu provozních nákladů chráněné pracovní dílny poté, co dne 11. ledna 2011 při prvním pokusu o podání žádosti sdělil obviněný muž zástupci soukromé firmy, ať žádost podá až ve chvíli, kdy bude mít peníze, tedy požadovaných 50 tisíc korun. Vzápětí byla mezi oběma stranami domluvena vzájemná schůzka pro předání peněz na 24. ledna 2011 v sídle firmy v Lázních Bělohrad. Toho dne došlo v kanceláři jednatele k předání požadované částky ve výši 50 tisíc korun. Po předání této finanční hotovosti byl obviněný jednatelem firmy dotázán, jakým způsobem si uvedenou činnost představuje pro přidělování příspěvků na rok 2011, na což mu obviněný sdělil, že jeho výpočet

vychází na 67 tisíc korun. Obviněný byl bezprostředně po ukončení schůzky zadržen policisty Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování. Při provedení prohlídky u něj byly nalezeny bankovky v celkové hodnotě 50 tisíc korun.

Obviněnému hrozí v případě prokázání viny trest odnětí svobody až na tři roky.⁵⁷

3.3 Další trestné činy související s korupcí

Kromě úplatkářství je v právním řádu zakotveno několik dalších skutkových podstat trestných činů, které souvisí s korupčním jednáním.

Jsou to další trestné činy obsažené ve zvláštní části trestního zákoníku hlavy desáté, tedy Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných vyhrazené v díle druhém nesoucí označení Trestné činy úředních osob. Jedná se o tato dvě následující ustanovení:

- § 329 Zneužití pravomoci úřední osoby,
- § 330 Maření úkolu úřední osoby z nedbalosti.

K trestným činům souvisejícím s korupcí lze řadit také tyto trestné činy nacházející se rovněž v trestním zákoníku:

- § 226 Pletichy v insolvenčním řízení
- § 256 Sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě,
- § 257 Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži,
- § 258 Pletichy při veřejné dražbě

3.4 Otázka účinné lítosti

---

⁵⁷ <http://www.policie.cz/clanek/pracovnik-uradu-prace-prevzal-uplatek.aspx>, přečteno 10. 2. 2012.

Dříve platný trestní zákon účinný do 31. 12. 2009 obsahoval zvláštní ustanovení o účinné lítosti v souvislosti s úplatkářstvím. Platná právní úprava trestního zákoníku s účinností od 1. 1. 2010 už se zvláštním ustanovením účinné lítosti nepočítá, avšak v dnešní době se objevují názory znovuzavedení tohoto ustanovení do současné úpravy.

Jednalo se o následující ustanovení:

§ 163 - Zvláštní ustanovení o účinné lítosti (zákon č. 140/19961 Sb.), účinnost do 31. 12. 2009

Trestnost podplácení (§ 161) a nepřímého úplatkářství (§ 162) zaniká, jestliže pachatel úplatek poskytl nebo slíbil jen proto, že byl o to požádán, a učinil o tom dobrovolně a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; to neplatí, byl-li úplatek poskytnut nebo slíben v souvislosti s výkonem pravomoci veřejného činitele uvedeného v § 162a odst. 2 písm. a) až c) nebo písm. d), jde-li o veřejného činitele zastávajícího funkci v podniku, v němž má rozhodující vliv cizí stát.

Účinná lítost měla za následek beztrestnost. Podle § 163 trestního zákona č. 140/1961 Sb. bylo k beztrestnosti zapotřebí splnění několika podmínek. Muselo se jednat o úplatek, který byl poskytnut jen z důvodu, že o něj bylo žádáno, vlastní iniciativa pachatele byla z beztrestnosti vyloučena. Muselo dojít osobou, která byla o úplatek požádána, k oznámení orgánu činnému v trestním řízení (státnímu zástupci, policejnímu orgánu) s tím, že se mělo jednat o dobrovolné a bezodkladné oznámení, tedy učiněné bezprostředně po činu.⁵⁸

V této souvislosti lze uvést názor jedné z osobností trestního práva, prof. Musila, předneseného na semináři „K otázkám korupce a úplatkářství“ konaném v roce 2002, kde prof. Musil kritizoval tehdejší českou právní úpravu zvláštního ustanovení o účinné lítosti (§ 163) z hlediska omezenosti jejího efektu. Kritika směřovala především na „velmi úzký prostor pro zánik trestnosti úplatkářství, když se vztahuje jen na tzv. aktivní korupci (tj. poskytnutí či slíbení úplatku), a to jen v případech, kdy byl

---

⁵⁸ David, V., Nett, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 256.

poskytovatel úplatku o úplatek požádán příjemcem úplatku“. Dále prof. Musil kritizoval nejednoznačnost lhůty „bez odkladu“.⁵⁹

Později však byly podmínky beztrestnosti ještě více rozšířeny novelou trestního zákona č. 122/2008, kdy došlo k nahrazení výrazu „bez odkladu“, ve smyslu učiněného oznámení, slovy „vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu“. Rovněž však došlo v reakci na doporučení některých mezinárodních organizací k další změně. "OECD doporučuje České republice, aby provedla změny v legislativě a vyloučila u trestného činu podplácení zahraničních veřejných činitelů obhajobu na základě účinné lítosti. Jde o standardní doporučení, jež bylo mimo jiné uloženo i Slovenské republice."⁶⁰ Tato novela provedená zákonem č. 122/2008 Sb. nabývající účinnosti 1. července 2008 zavedla tak do § 163 rovněž doplnění ustanovení o „to neplatí, byl-li úplatek poskytnut nebo slíben v souvislosti s výkonem pravomoci veřejného činitele uvedeného v § 162a odst. 2 písm. a) až c) nebo písm. d), jde-li o veřejného činitele zastávajícího funkci v podniku, v němž má rozhodující vliv cizí stát“, čímž byla vyloučena beztrestnost aktivního úplatkářství v případech úplatků poskytnutých či slíbených veřejnému činiteli v případech, kdy zastává funkci v podniku, v němž má rozhodující vliv cizí stát.

I přesto, že bylo toto ustanovení takto zúženo, byla Česká republika kritizována za poskytování úlev v otázce trestní odpovědnosti pachatelům ochotných podplácet, ačkoliv lze na toto jednání nahlížet se stejnou mírou zavrženíhodnosti jako na přijímání úplatku. S ohledem na tuto kritiku ze strany zahraničních institucí nebyl již institut zvláštního ustanovení o účinné lítosti zahrnut do nynější platné úpravy trestního zákoníku, což vyvolalo jisté negativní ohlasy.

Názory se různí a neexistuje tedy na tuto problematiku jednoznačný názor. Policie ČR, podle které nová úprava ztíží odhalování korupce a úplatkářství je například nespokojená s novou úpravou. Na druhé straně stojí ti, kteří nevidí zásadní problém ve vypuštění tohoto ustanovení, spíše naopak. V této souvislosti lze uvést například názor doktora Teryngela, podle kterého „ve skutečnosti bylo ustanovení § 163 bývalého trestního zákona využíváno jen minimálně, neboť před poněkud abstraktním zájmem na

⁵⁹ Stočesová, S. Informace o semináři k otázkám korupce a úplatkářství. Trestněprávní revue, 2003, s. 30.

⁶⁰ <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=248&CT1=0>, přečteno dne 20. 2. 2012.

odhalení pachatele přijímání úplatku převažoval zájem dosáhnout výhody, k níž úplatek směřoval.⁶¹

V rámci diskuze o znovuzavedení tohoto institutu byla vytvořena Ministerstvem vnitra ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti analýza institutu účinné lítosti. Ta měla za úkol v souvislosti s vládní protikorupční strategií vyhodnotit případy, ve kterých bylo zvláštní ustanovení o účinné lítosti, tak jak bylo upraveno dřívější platnou právní úpravou, efektivně použito. Závěry analýzy však potvrdily nevelkou četnost využití zvláštního ustanovení o účinné lítosti. I přes jednoznačné postoje Policie ČR pro znovuzavedení nějaké zákonné možnosti vyloučit postih osoby, která učiní oznámení o svém korupčním jednání, se v analýze navrhuje od znovuzavedení účinné lítosti upustit.⁶²

S tímto závěrem však nevyjádřila souhlas místopředsedkyně vlády a předsedkyně Výboru pro koordinaci boje s korupcí Karolina Peak, která se postavila na stranu znovuzavedení zvláštního ustanovení o účinné lítosti.⁶³ Podle ní jde o jeden z instrumentů, které potřebuje pro odhalování korupce jak policie, tak i státní zastupitelství a pro znovuzavedení jsou dle Peak i nevládní organizace, s kterými v uvedeném výboru spolupracuje.⁶⁴

O důležitosti tohoto institutu je přesvědčen i Miroslav Růžička, státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ČR, který jako spoluautor článku „Účinná lítost ve věcech úplatkářství do právního řádu ČR?“ hájí důležitost takového ustanovení a jeho nenahraditelnost jinými potencionálními formami v rámci protikorupčních nástrojů jako např. užití „materiálního korektivu“ dle ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku, upravujícího zásadu subsidiarity trestní represe, nebo „procesního korektivu“ neboli tzv. diskreční pravomoci ve smyslu § 172 odst. 2 písm. c) a § 159a odst. 4 tr. řádu, či použití institutu spolupracujícího obviněného nebo zavedení korunního svědka.⁶⁵

---

⁶¹ Teryngel, J. K postihu korupce v novém trestním zákoníku. Trestní právo 4/2010, s. 6.

⁶² <http://www.komora.cz/download.aspx?dontparse=true&FileID=6073>, přečteno dne 20. 2. 2012.

⁶³ Strategie vlády v boji proti korupci - aktualizace z listopadu 2011, dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/11840/Strategie_vlady_v_boji_proti_korupci_-_aktualizace_z_listopadu_2011.pdf, přečteno dne 20. 2. 2012.

⁶⁴ <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/136770-peake-institut-ucinne-litosti-je-dulezity-vnitro-ho-nehce/>, přečteno dne 20. 2. 2012.

⁶⁵ Růžička, M. 2011, dostupné z: <http://pravnihradce.ihned.cz/c1-54200730-ucinna-litost-ve-vecech-uplatkarstvi-do-pravniho-radu-cr>, citováno dne, 20. 2. 2012.

Já si osobně myslím, na základě prostudování různých argumentů pro i proti, že by znovuzavedení tohoto instrumentu mohlo napomoci lepšímu objasňování případů v rámci boje s korupcí a při odhalování korupčního jednání, ať už ve smyslu prevence, tak represe. Podle mého názoru se jedná o institut, který může napomoci k efektivnějšímu odhalování korupčního jednání. Je však velmi důležité provést úpravu tohoto institutu tak, aby nebyl vytvořen prostor pro jeho zneužívání a zároveň, aby nenarušil vztahy s mezinárodními organizacemi, tím že by porušil mezinárodněprávní úmluvy související s bojem proti korupci, kterými je Česká republika vázána.

Tato otázka znovuzavedení zvláštního ustanovení o účinné lítosti tak zůstává do budoucna otevřena a je tedy otázkou, zda se tento institut vrátí do hmotněprávní úpravy trestního práva.

4 TRESTNĚPROCESNÍ HLEDISKA

Tato kapitola se zabývá postupy orgánů činných v trestním řízení s důrazem na využití jednotlivých prostředků používaných při odhalování, dokazování a vyšetřování trestné činnosti spojené s úplatkářstvím. Jedná se především o operativní pátrací prostředky, jimiž jsou předstíraný podvod, sledování osob a věcí a použití agenta. Významnou roli sehrávají v této souvislosti rovněž zajišťovací úkony a podmínky jejich využití, což se týká například velmi diskutovaných odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu, nebo také zadržení a otevření zásilek, jejich záměna a sledování nebo jiné zajišťovací instrumenty. Zajímavými jsou rovněž stále více diskutované otázky spolupracujícího obviněného a zavedení institutu korunního svědka, stejně jako agenta provokatéra.

Pro tyto prostředky je charakteristické to, že slouží ke skrytému monitoringu trestné činnosti a svou povahou jde o postupy, při jejichž provádění je nutné zachovat utajení. Rovněž je důležité tyto postupy provádět pod přísnou kontrolou příslušných orgánů činných v trestním řízení, aby jejich výsledky mohly být použitelné v řízení před soudem.

Z procesního hlediska je zcela žádoucí, aby byla trestná činnost spojená s úplatkářství odhalována a objasňována a k tomu je zapotřebí aktivního používání takových instrumentů a metod, které mají v rukou orgány činné v trestním řízení. Nejedná se však o jednoduchý úkol vzhledem k velké latentnosti této kriminality, kdy ve většině případů existuje vztah pouze mezi korumpujícím (uplácejícím) a korumpovaným (upláceným), z nichž každému plyne z tohoto vztahu určitá výhoda a je tedy logické, že mají oba tyto subjekty zájem na tom, aby vše proběhlo v tajnosti. Jeví se tedy jako velmi nepravděpodobné, že by se jeden z těchto subjektů přišel dobrovolně udat, když je sám za své jednání trestně odpovědný. V této souvislosti je velmi užitečná pomoc a následná spolupráce s oznamovateli této trestné činnosti, což jsou osoby, které jsou v mnohých případech velmi významným elementem v odhalování korupčního jednání.

Všechny procesní postupy a úkony i způsoby získávání důkazů v souvislosti s odhalováním korupce musí být v souladu se zákonem. Je tedy důležité se s nimi seznámit, co do kompetencí jednotlivých orgánů činných v trestním řízení, tak jednotlivých instrumentů pomáhajících k odhalování a dokazování trestné činnosti spojené s úplatkářstvím.

Úprava této problematiky je v České republice součástí zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu) a zákona č. 283/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

4.1 Orgány činné v trestním řízení

Orgány činné v trestním řízení jsou dle výkladového ustanovení § 12 trestního řádu soud, státní zástupce a policejní orgán.

4.1.1 Policejní orgán

Působnost policie je stanovena v zákoně č. 274/2008 Sb., o Policii České republiky a pro oblast trestního řízení v trestním řádě.

Podle ustanovení § 12 odst. 1 trestního řádu je policejní orgán jedním z orgánů činných v trestním řízení. Policejními orgány se dle ustanovení § 12 odst. 2 rozumějí útvary Policie České republiky. Co se týká řízení o trestných činech policistů a zaměstnanců zařazených v Policii České republiky, má postavení policejního orgánu Inspekce Policie České republiky. Stejné postavení mají v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil pověřené orgány Vojenské policie, v řízení o trestných činech příslušníků Vězeňské služby České republiky pověřené orgány této služby, v řízení o trestných činech příslušníků Bezpečnostní informační služby pověřené orgány Bezpečnostní informační služby, v řízení o trestných činech příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace a v řízení o trestných činech příslušníků Vojenského zpravodajství pověřené orgány Vojenského zpravodajství. Postavení policejních orgánů mají i pověřené celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kdy se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo ozbrojených sborů a služeb, a dále porušením právních předpisů

při umístění a pořízení zboží v členských státech Evropských společenství, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice České republiky, a v případech porušení předpisů daňových, jsou-li celní orgány správcem daně podle zvláštního předpisu. Není-li stanoveno jinak, jsou uvedené orgány oprávněny ke všem úkonům trestního řízení patřícím do působnosti policejního orgánu. Nejčastěji v postavení policejních orgánů vystupují policejní útvary Policie České republiky.⁶⁶

Mezi úkoly policejních orgánů v předsoudním stádiu trestního řízení patří pod dozor státního zástupce prověřovat trestní oznámení a ostatní podněty k trestnímu stíhání a vyšetřování s výjimkou vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Policie ČR, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a Vojenského zpravodajství podle ustanovení §161 odst. 3 trestního řádu.

Policejní orgán je v přípravném řízení orgánem vyšetřovacím, avšak jako takový meritorně ve vyšetřování nerozhoduje. Je při provádění úkonů trestního řízení vázán pokyny státního zástupce, který rozhoduje a vykonává dozor v přípravném řízení. Takové pokyny dává státní zástupce podle povahy věci příslušnému útvaru nebo přímo policistovi v rámci výkonu svého dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení dle ustanovení § 174 odst. 2 písm. a) trestního řádu.⁶⁷

4.1.1.1 Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV

Policejním orgánem dle § 12 odst. 2 jsou útvary Policie ČR. Mezi tyto útvary patří i Útvar odhalování korupce a finanční kriminality s oficiálním názvem Policie České republiky útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování. Tento útvar byl zřízen nařízením Ministerstva vnitra č. 71/2001 ke dni 15. 3. 2003 a jedná se o jeden z útvarů služeb kriminální policie a vyšetřování s celostátní působností v oblastech určených organizačním řádem. Převzal tak věcnou a funkční příslušnost v oblasti trestního řízení po zaniklých útvarech Úřadu finanční kriminality a ochrany státu SKPV (ÚFKOS) a Útvaru pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti SKPV (dříve SPOK). Novela trestního řádu účinná od 1. 1. 2002 vznikem ÚOKFK tak dosáhla v oblasti vyšetřování závažných forem trestné

---

⁶⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 211.

⁶⁷ Tamtéž, s. 213.

činnosti (hospodářské, finanční, korupce) svého plného naplnění, včetně možnosti uplatňování některých nových forem práce a přístupů. Cílem vzniku ÚOKFK bylo vytvoření specializované policejní složky zaměřené na boj s nejnebezpečnějšími formami korupce a závažné hospodářské a finanční kriminality.⁶⁸

4.1.2 Státní zastupitelství

Státní zástupce má mezi ostatními orgány činnými v trestním řízení specifické postavení. Pravomoc státního zastupitelství v trestním řízení je upravena v čl. 80 Ústavy, kde je stanoveno, že státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení s tím, že vykonává i další úkony, dále jsou pravomoci tohoto orgány vedle trestního řádu upraveny v zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

Státní zástupce je především povinen stíhat všechny činy, o nichž se dozví, dále dbát o zjištění trestných činů v přípravném řízení a o zachování zákonnosti v jeho průběhu. V tomto stádiu trestního řízení zabezpečuje výkon spravedlnosti až do podání žaloby. Zejména v něm vykonává dozor nad zachováním zákonnosti na základě § 174 trestního řádu a rovněž se sám přípravného řízení účastní vlastními úkony. Dle § 161 odst. 3 provádí státní zástupce obligatorně vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Policie České republiky, stejně jako příslušníky Vojenské policie, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace nebo pro příslušníky Vojenského zpravodajství, přičemž postupuje přiměřeně dle ustanovení, která upravují postup policejního orgánu konajícího vyšetřování.

V předsoudním stádiu trestního řízení vykonává státní zástupce významnou činnost spočívající v rozhodování o použití některých tzv. operativně pátracích prostředků. Povoluje předstíraný převod dle § 158c odst. 2 trestního řádu, sledování osob a věcí, při kterých mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy dle § 158 odst. 2 trestního řádu. Státní zástupce vrchního státního zastupitelství předkládá soudci vrchního soudu návrh na použití agenta dle § 158e odst. 4 a rovněž státní zástupce dbá na to, aby použití agenta neodporovalo zákonu s tím, že provádí v pravidelných intervalech kontrolu použití agenta dle § 158e odst. 7 trestního řádu.

---

⁶⁸ <http://www.policie.cz/clanek/uokfk-skpv-utvar-odhalovani-korupce-a-financni-kriminality-skpv.aspx>

Nařízení státního zástupce se rovněž vyžaduje k zadržení zásilky (§ 86 odst. 1), k záměně zásilky dle § 87a odst. 1 a ke sledování zásilky dle § 87b odst. 1 trestního řádu.

Jeho specifičnost spočívá rovněž v tom, že jedině on je oprávněn k podání obžaloby (návrhu na potrestání) a soud může rozhodovat pouze o skutku, který je součástí žalobního návrhu. Následně vystupuje v trestním řízení před soudem z funkce žalobce, který před soudem zastupuje veřejnou žalobu a má postavení strany.⁶⁹

4.1.3 Soudy

Výkon soudnictví v trestních věcech zajišťují okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy a Nejvyšší soud ČR. Základní úkony soudnictví vytyčuje Ústava a blíže jsou upraveny v zákoně č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

O některých úkonech v přípravném řízení, které zasahují do občanských práv, rozhoduje soud. Soud rozhoduje o uložení ochranných opatření a rovněž v otázkách, které se týkají ústavou zaručených občanských práv, jako o zadržení a otevření zásilek, odposlechu telekomunikačního provozu, předvedení obžalovaného a svědků, apod.

Po podání obžaloby rozhoduje předseda senátu soudu prvního stupně (okresního soudu) o použití operativně pátracích prostředků. Příslušnost k rozhodování může mít i krajský soud, pakliže je soudem prvního stupně.

4.2 Operativně pátrací prostředky a podmínky jejich použití

Operativně pátracími prostředky se dle právního slovníku rozumí „souhrn opatření policejních orgánů uskutečňovaných podle tr. řádu a v souladu s dalšími právními předpisy, jejichž účelem je předcházení, odhalování a objasňování tr. činnosti,

---

⁶⁹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 206-208.

jakož i pátrání po skrývajících se pachatelích, pátrání po hledaných nezvěstných osobách a pátrání po věcných důkazech⁷⁰.

Do trestního řádu byly včleněny novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., která nabyla účinnosti 1. 1. 2002. Do této doby byly součástí zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Z hlediska systematiky trestního řádu je úprava těchto operativně pátracích prostředků součástí druhé části tedy přípravného řízení, hlavy deváté postupu před zahájením trestního stíhání.

Operativně pátracími prostředky jsou dle platného trestního řádu:

- předstíraný převod (§ 158c)
- sledování osob a věcí (§ 158d)
- použití agenta (§ 158e)

Tyto prostředky spadají do operativně pátrací činnosti policejního orgánu v řízení o úmyslném trestném činu, která zahrnuje rovněž podpůrné operativně pátrací prostředky, které jsou upraveny v zákoně o policii. Obecně tedy tento „systém postupů operativně pátrací činnosti spočívá v soustavném získávání, shromažďování, prověřování, případně rozpracovávání operativních informací se zaměřením na ochranu zájmů chráněných zákony a mezinárodními smlouvami, jimiž je ČR vázána“⁷¹.

Používání těchto prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak, nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné, což upravuje § 158b odst. 2 trestního řádu a odpovídá zásadě přiměřenosti, která je jednou ze základních zásad trestního řízení. Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím ustanovením trestního řádu, lze použít jako důkaz v trestním řízení (§ 158b odst. 3).

V boji proti korupci se jedná o velmi efektivní nástroje, protože usvědčování pachatelů trestné činnosti související s korupcí jinými prostředky a metodami je velmi

---

⁷⁰ Hendrych, D. a kol. Právní slovník, 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009.

⁷¹ Hendrych, D. a kol. Právní slovník, 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009.

obtížné. Hlavně z důvodu vysoké míry latence, která je způsobena tím, že se zde objevují dva pachatelé trestného činu, z nichž ani jeden nemá zájem na jeho odhalení. Proto nedochází k častému oznamování, právě z důvodu absence jiných poškozených kromě veřejného zájmu a společnosti jako celku, a proto jsou operativně pátrací prostředky pro činnosti policejních orgánů velmi důležité při odhalování této kriminality.⁷²

Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny přijímat oznámení o skutečnostech, které nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin. Tato povinnost je upravena v ustanovení § 158 odst. 2 tr. řádu pro policejní orgán a státního zástupce, a pro soud v § 59 odst. 6 tr. řádu.

Policejní orgány se o podezření z trestné činnosti v oblasti úplatkářství dozvídají zejména z oznámení, ať už fyzických či právnických osob, různých institucí, sdružení apod. Dále se o této trestné činnosti policejní orgány dozvídají v rámci operativně pátrací činnosti, operativního pronikání neboli utajeného proniknutí oprávněného policisty do určitého prostředí, získáváním a prověrkou operativních informací či osobního pátrání na základě činnosti oprávněného policisty.⁷³

4.2.1 Předstíraný převod

Jedním z druhů operativně pátracích prostředků je předstíraný převod upravený v ustanovení § 158c tr. řádu. Předstíraným převodem se dle tohoto ustanovení rozumí předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení; jejíž držení je nepřípustné; která pochází z trestného činu; nebo která je určena ke spáchání trestného činu. Předstíraný převod lze uskutečnit na základě písemného povolení státního zástupce, nesnese-li věc odkladu, lze předstíraný převod provést i bez povolení. Policejní orgán je však v takovém případě povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen provádění předstíraného převodu ukončit a informace,

---

⁷² Hulínský, P. Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí. Praha: Police history, 2008, str. 93.

⁷³ Hulínský, P. Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí. Praha: Police history, 2008, s. 89.

keré se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. Rovněž o předstíraném převodu sepiše policejní orgán záznam, který do 48 hodin doručí státnímu zástupci.

V tomto ustanovení se objevuje dovolený zásah státu do zásady právní jistoty, která zaručuje, že právní úkon je činěn po právu, tedy svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, jinak je neplatný⁷⁴. Jde o dovolený zásah státu v zájmu odhalení, prověření nebo prokázání úmyslného trestného činu, který bezprostředně souvisí s tímto převodem. V souvislosti s korupční kriminalitou je vhodné upozornit na Předstíraný převod tedy koupi, prodej nebo jiný způsob převodu předmětu plnění včetně převodu věci, která pochází z trestného činu. (§ 158c odst. 1 písm. c) tr. řádu) Zde se totiž bude jednat o věc, která pochází z trestné činnosti a kterou si pachatel neoprávněně přisvojil spácháním úmyslného trestného činu, ale i to, co bylo trestným činem získáno tzv. celere quaesita např. úplatek. Nutné povolení vydává státní zástupce ve formě opatření, které musí být dáno písemně, proti němuž není přípustná stížnost a není nutné ho doručovat.⁷⁵

Rovněž je vhodné upozornit na záznam, který je sepsán policejním orgánem. Není zde tedy sepisován protokol ve smyslu ustanovení § 55 odst. 1 tr. řádu. Záznam by měl obsahovat údaje k předstíranému převodu stejně jako k osobám, mezi nimiž k němu došlo a předmět předstíraného převodu, tedy v čem konkrétně převod spočíval. Poté dojde k přezkoumání tohoto záznamu státním zástupcem, zda byl úkon proveden v souladu se zákonem.⁷⁶

Při předstíraném převodu se jeví za vhodné pořizovat záznamy ve smyslu §158b odst. 3 z důvodu možnosti použití takových zvukových, obrazových či jiných záznamů jako důkazů v trestním řízení, což je pro trestnou činnost spojenou s úplatkářstvím zásadní pro její prokazování.

Příklad: „V nedávné době předstíraný převod použila s úspěchem např. protikorupční policie během vyšetřování úplatkářské aféry bývalého starosty brněnské městské části Žabovřesky Aleše Kvapila a někdejšího tajemníka úřadu Brno-střed Radovana Novotného. Soud v září zatím nepravomocně poslal oba na sedm let do vězení za přijetí

---

⁷⁴ Srov. § 37 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

⁷⁵ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 1237-1241.

⁷⁶ Tamtéž.

miliónového úplatku, který požadovali od podnikatele Jiřího Štopla. Ten chtěl v Žabovřeskách stavět a schůzky s oběma bývalými politiky si nahrával a záznamy poskytl detektivům. Samotné předání úplatku už tak proběhlo plně v režii policie, která na to poskytla označené bankovky a těsně po předání peněz oba muže zatkla.“⁷⁷

4.2.2 Sledování osob a věci

Ustanovení § 158d upravuje další operativně pátrací prostředek, jímž je sledování osob a věcí, který vychází z klasické taktické kriminalistické metody pátrání po osobách nebo věcech. Je svěřen pouze do rukou pověřených policejních orgánů a může se jevit pro úpravu několika typů tohoto sledování v praxi jako komplikovaný, avšak v odhalování a dokumentování úplatkářství velmi často využívaná zákonný prostředek. Toto ustanovení upravuje tři základní typy sledování osob a věcí, které lze uskutečnit jen v trestním řízení o úmyslném trestném činu, s tím, že liší hlavně z hlediska povolovacího režimu.

První typ je upraven v prvním odstavci tohoto ustanovení, kde je stanoveno, že sledování osob a věcí se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajeným způsobem technickými nebo jinými prostředky. V tomto případě se jedná o prostředky obecného sledování, ke kterým pověřený policejní nepotřebuje žádné povolení. Jedná se například o klasické fyzické sledování nebo používání různých prostředků ke sledování na dálku, jako je např. dalekohled, přístroje s infračerveným či rentgenovým zářením či tzv. noktovizorů, umožňující noční vidění nebo i např. prostorové odposlechy. Při tomto sledování však nedochází k technické dokumentaci, a proto slouží tento typ převážně k operativním účelům. V rámci dokazování je pak možný výslech pověřeného policisty sledování jako svědka.⁷⁸

Druhý typ sledování osob a věcí upravuje odstavec druhý, který se od obecného sledování liší tím, že při něm jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy. Tyto záznamy je možné provádět v zásadě na základě písemného povolení státního zástupce. V případě, že nesnese věc odkladu, lze sledování zahájit i bez takového povolení ve smyslu tohoto ustanovení odstavce pátého s tím že policejní orgán musí

⁷⁷<http://www.novinky.cz/domaci/212437-policie-nema-penize-uz-ani-na-predstirane-uplatky.html>, přečteno dne 25. 2. 2012.

⁷⁸ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 1243-1244.

dodatečně o toto povolení požádat a v případě, že toto povolení nezíská do 48 hodin, musí sledování zastavit a pořízený záznam zničit bez dalšího možného použití informací z tohoto sledování vzešlých.⁷⁹

V odstavci třetím je upraven třetí typ sledování, jímž je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků. Toto sledování je možné provést pouze na základě předchozího povolení soudce a při vstupu do obydlí, nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které směřují k umístění technických prostředků. Technickými prostředky se zde rozumí např. prostorový odposlech, umístění mikrofonů a nahrávacího zařízení do obydlí.

Tento typ sledování vyžaduje tedy předchozí povolení soudce a na rozdíl od předešlého případu, zde je povolení soudce nezbytná nutnost a nemůže se tedy stát, že by policejní orgán toto uskutečnil a dodatečně o povolení požádal. V praxi se zpravidla povolení soudce vydává na návrh státního zástupce. Toto není sice zákonem výslovně stanoveno a ani to tedy není nutností, avšak je to vhodné pro informovanost státního zástupce.⁸⁰

Při tomto druhu sledování osob a věcí je zasahováno do ústavně zaručených práv chráněných Listinou základních práv a svobod tedy do nedotknutelnosti obydlí a práva listovního tajemství a tajemství jiných písemností. V čl. 12 odst. 3 Listiny základních práv a svobod je v případě domovní prohlídky takové jednání dovolené v nezbytnosti v případě ochrany života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých, anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku, čímž se rozumí i páchaní úmyslných trestných činů.⁸¹

V této souvislosti je vhodné rovněž zmínit nezbytnou bezúplatnou součinnost ze strany osob podílejících se na telekomunikační činnosti, pošty či osoby provádějící dopravu zásilek. (§ 158d odst. 9) V těchto případech musí tyto subjekty porušit zvláštními zákony stanovenou povinnost mlčenlivosti (zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a zák. č. 29/2000 Sb., o poštovních službách).

---

⁷⁹ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 1245.

⁸⁰ Tamtéž, s. 1245.

⁸¹ Tamtéž, s. 1246.

Tento operativně pátrací prostředek souvisí s odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu. Zvukové, obrazové nebo jiné záznamy uvedené v tomto ustanovení lze použít i v jiné trestní věci, pakliže je vedeno řízení o úmyslném trestném činu, nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv bylo sledováním zasahováno (§ 158d odst. 10, srov §88 odst. 6).⁸²

4.2.3 Použití agenta

Díky novele trestního řádu č. 135/2008 Sb., s účinností od 10. 5. 2008 je nově umožněno užití agenta podle ustanovení § 158e trestního řádu pro trestné činy související s korupcí, tedy pro všechny tři trestné činy úplatkářství. Do 31. 12. 2009 tedy pro § 160 až 162 trestního zákona č 140/1961 Sb., nově § 331 až 333 dle platného trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. účinného od 1. 1. 2010. Nově je tedy policejní orgán oprávněn použít agenta nejen v trestním řízení vedeném pro zvlášť závažný zločin, pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, ale i pro trestný čin přijetí úplatku (§ 331), pro trestný čin podplácení (§ 332) a pro trestný čin nepřímého úplatkářství (§ 333).

Důvodem proč bylo použítí tohoto operativně pátracího prostředku zmiňovanou novelou rozšířeno pro korupční trestné činy, byla složitost usvědčování pachatelů korupčního jednání jinými metodami právě kvůli vysoké míře latence. V tomto ohledu se tedy jeví jako žádoucí pro úspěšné potírání korupce proniknutí samotné policie do takového zájmového prostředí a zdokumentování trestného jednání.⁸³

Agentem může být výlučně příslušník Policie ČR plnící úkoly uložené mu řídicím policejním orgánem a vystupující zpravidla se zastíráním skutečného účelu své činnosti. K zastírání jeho totožnosti je možné a vhodné vytvořit legendu o jeho existenci. Použití takového agenta povoluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství soudce vrchního soudu, v jehož obvodu je státní zástupce podávající návrh činný. Státní zástupce rovněž odpovídá po vydání povolení za kontrolu zákonnosti používání agenta, kterou provádí v pravidelných intervalech. Po skončení je

---

⁸² Tamtéž, s. 1249.

⁸³ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 1251.

pak následně policejní orgán povinen státního zástupce informovat v záznamu o výsledku použití agenta. (§ 158e odst. 7)⁸⁴

V rámci činnosti policejního agenta v organizované zločinecké skupině, která je trestná dle § 361 tr. zákoníku je možné na policejního agenta v rámci jeho činnosti aplikovat ustanovení § 363 tr. zákoníku upravující beztrestnost agenta v rámci jeho činnosti pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině za splnění určitých podmínek. Tedy v případě, že se takového činu dopustí s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Použití agenta odpovídá moderním trendům policejní práce a jeví se jako velmi efektivní metoda pro odhalování a dokazování korupční trestné činnosti, hlavně z důvodu možnosti získání přímých informací z kriminálního prostředí. Je však nutné brát v potaz možnosti zneužití tohoto institutu ze strany onoho policejního agenta. Na takového agenta by se pak v případě, že by organizovanou zločineckou skupinu založil nebo zosnoval, nepoužil institut beztrestnosti agenta dle § 363 odst. 3 tr. zákoníku.

4.2.3.1 Agent provokatér

V této souvislosti bych chtěla zmínit institut agenta provokatéra, který u nás nemá oporu v trestním řádě, avšak se o jeho zavedení vedou stále četné diskuze, právě s ohledem na větší efektivitu při odhalování trestné činnosti týkající se úplatkářství. Tedy výhradně pro účely boje proti korupci. Dle návrhu předneseného v minulosti měl být tento institut v trestním řádu upraven takto: „Agent nesmí jiného vybízet ke spáchání trestného činu; to neplatí, pokud jde o trestný čin přijetí úplatku, podplácení a trestný čin nepřímého úplatkářství, a zároveň okolnosti nasvědčují tomu, že pachatel by spáchal trestný čin i tehdy, pokud by agent nebyl použit.“⁸⁵ Podstatou činnosti agenta provokatéra je policejní provokace, kdy je touto osobou aktivně vyvíjena činnost na jinou osobu, podněcuje ji a svádí ke spáchání trestného činu. Takové jednání však odmítl § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 119/1990: „...přezkoumávané rozhodnutí je vadné zejména proto, že skutek, který je předmětem odsuzujícího výroku, byl vyprovokován, organizován, nebo řízen bezpečnostními orgány“. Kontrolovaný úplatek

---

⁸⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 1. vydání, Praha: Leges, 2010, s. 416.

⁸⁵ Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 215.

není skutečným podplácením, z důvodu nenaplnění znaku pro trestný čin rozhodný, protože ten, kdo takový vyprovokovaný úplatek přijme, nepřijal skutečný úplatek a nespáchal tak ani skutečný trestný čin.⁸⁶ Lze říci, že pouze projevil ochotu brát. Chybí zde totiž protiprávnost. Naopak případné trestní stíhání za trestný čin, jehož spáchání bylo vyprovokováno policií lze považovat za protiústavní a nezákonné, protože není v souladu s trestním řádem, který stanoví, že nikdo nesmí být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví trestní řád.

Ústavní soud ve svém nálezu odmítl možnost použití provokace, protože to odporuje principu právního státu a zasahuje zásadním způsobem do základních práv jednotlivců.⁸⁷

4.3 Zajišťovací úkony

K prokázání korupčního jednání pachatele mohou sloužit různé okruhy důkazů. O operativně pátracích prostředcích bylo již pojednáno výše. Dalšími instituty, které lze takto využít, a které trestní řád připouští, jsou následující:

- zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a)
- zadržení a otevření zásilek, jejich záměna a sledovaná (§ 86 až 87b)
- odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88)

4.3.1 Zajištění peněžních prostředků na účtu banky

Jedním z typů zajišťovacích úkonů je zajištění prostředků na účtu banky, který upravuje ustanovení § 79a trestního řádu. Podstatou zajištění peněžních prostředků na účtu u banky je omezení dispozičního práva majitele účtu k těmto prostředkům, nikoli jejich odejmutí.

Důvodem zajištění peněžních prostředků na účtu jsou zjištěné skutečnosti, které nasvědčují tomu, že peněžní prostředky na účtu u banky jsou určeny ke spáchání

---

⁸⁶ Teryngel, J. K postihu korupce v novém trestním zákoníku. *Trestní právo* 4/2010, s. 6.

⁸⁷ Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 597/99.

trestného činu nebo k jeho spáchání byly užity nebo jsou výnosem z trestné činnosti. V souvislosti s trestnou činností týkající se úplatkářství se bude jednat o zajištění úplatku. Z praxe však vyplývá, že tento zajišťovací institut není příliš využíván při odhalování korupčních deliktů.⁸⁸

Rozhodnout o zajištění peněžních prostředků na účtu banky může předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán. Policejní orgán potřebuje předchozí souhlas státního zástupce, v naléhavých neodkladných případech však stačí souhlas dodatečný do 48 hodin. Rozhodnutí se vydává ve formě usnesení, proti kterému je přípustná stížnost.

Toto rozhodnutí se nejprve doručí bance, která vede účet a následně, co banka zajištění provede, se toto rozhodnutí doručí i majiteli účtu, kterým může být při splnění zákonných předpokladů v podstatě kdokoli. V rozhodnutí je uvedeno bankovní spojení a peněžní částka, na kterou se zajištění vztahuje. Zajištění se může týkat nejen těch prostředků, které v době rozhodnutí již na účtu byly, ale i peněžních prostředků dodatečně došlých na účet za podmínky, že se na ně vztahuje důvod zajištění.

Toto zajištění může být provedeno jak v rámci peněžních prostředků vedených na účtech u banky, tak i na účtech spotřebního a úvěrového družstva, nebo jiných subjektů, které vedou účet pro jiného. Rovněž lze provést na základě ustanovení § 79b blokaci peněžních prostředků penzijního připojištění se státním příspěvkem, ale i blokaci čerpání finančního úvěru a blokaci finančního pronájmu.⁸⁹

4.3.2 Zadržení a otevírání zásilek, jejich záměna a sledování

Zadržení zásilky podle § 86 tr. řádu, stejně jako otevření zásilky podle § 87, záměna zásilky podle § 87a a sledování zásilky podle § 87b, je přípustným zásahem do ústavně zaručeného práva listovního tajemství a tajemství dopravovaných zpráv, neboť podle čl. 13 Listiny základních práv a svobod nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, zasílaných poštou anebo jiným způsobem.

---

⁸⁸ David, V., Nett, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 287.

⁸⁹ Tamtéž, s. 288.

Podle ustanovení § 87c se v tomto smyslu zásilkou rozumí předmět dopravovaný jakýmkoliv způsobem, ať již s využitím pošty nebo jiné osoby, včetně dopravy skrytým způsobem.

Pro zadržení zásilky platí, že je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení v konkrétní věci nutné zjistit obsah nedoručených telegramů, dopisů nebo jiných zásilek, nařídí předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce aby je pošta nebo osoba provádějící jejich přepravu vydaly jemu a v přípravném řízení buď státnímu zástupci, nebo policejnímu orgánu. Pokud věc nesnese odkladu a nařízení nelze předem dosáhnout, může být přeprava zásilky pouze pozdržena na příkaz policejního orgánu, který je povinen o tom do 24 hodin vyrozumět státního zástupce. Institut zadržení zásilky se za předpokladu, že jeho užití směřuje k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, týká zásilek pocházejících v podstatě od kohokoli.

Otevření lze provést jen ze strany předsedy senátu a v přípravném řízení se souhlasem soudce státním zástupcem nebo policejním orgánem. Otevřenou zásilku lze odevzdat adresátovi, neexistuje-li však zde obava, že odevzdáním zásilky by mohlo dojít ke zmaření nebo podstatnému ztížení účelu trestního stíhání. V takovém případě se připojí zásilka ke spisu.

Co se týká záměny zásilky dle § 87a tr. řádu, je v tomto ustanovení přímo vymezeno, jakých případů se tento institut může týkat. V souvislosti s úplatkářstvím je podstatné, že se záměna zásilky může týkat věcí určených ke spáchání některého z těchto trestných činů nebo z trestného činu týkající se úplatkářství pocházející. Nařízení k záměně obsahu zásilky, která je takto změněná a následně předána k další přepravě, vydává předseda senátu a v přípravném řízení se souhlasem soudce státního zástupce. Takové nařízení má povahu rozhodnutí sui generis a není proti němu přípustný opravný prostředek. Na základě vydaného nařízení provede záměnu policejní orgán, který o tom sepíše záznam a zabezpečí úschovu zaměněných věcí, se kterými se nakládá jako s věcmi odňatými.

Zajišťovací institut sledované zásilky je poměrně nový. Byl zaveden do trestního řádu novelou č. 265/2001 Sb. za účelem zefektivnění mezinárodní spolupráce v boji s organizovaným zločinem a jeho úpravu nalezneme v ustanovení § 87b tr. řádu. Tento institut lze aplikovat pouze v přípravném řízení na základě nařízení státního zástupce v případě, že existuje důvodné podezření, že obsahuje věci uvedené v § 87a tr. řádu.

Samotné sledování pak provádí policejní orgán, který se řídí pokyny státního zástupce, který sledování nařídil. Bez takového příkazu lze sledovat zásilku za předpokladu, že věc nesnese odkladu a státní zástupce je bezodkladně policejním orgánem následně vyrozuměn. Účelem je z hlediska mezinárodní spolupráce odhalení všech osob podílejících se v několika státech na trestné činnosti ve spolupráci s orgány cizího státu.⁹⁰

4.3.3 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Možnost odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, stejně jako možnost využití získaných poznatků k důkazním účelům jsou upraveny v ustanovení § 88 tr. řádu. Tento zajišťovací institut je svou povahou velmi blízký operativně pátracím prostředkům.

Jedná se o přípustný zásah do tajemství zpráv elektronické komunikace, tedy podávaných telefonem nebo jiným podobným zařízením (čl. 13 Listiny), který směřuje ke zjištění obsahu této komunikace a jehož zajištění je žádoucí pro účely důkazního využití v trestním řízení.

Dle ustanovení § 88 odst. 1 tr. řádu musí být vedeno řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva.⁹¹ Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může být vydán, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu provádí Policie České republiky pro potřeby všech orgánů činných v trestním řízení. Odposlechy po technické stránce provádí zvláštní policejní útvar (v současné době Útvar zvláštních činností Policie ČR). Zákon výslovně zakazuje provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obviněným a obhájcem a v případě že se v průběhu odposlechu zjistí, že probíhá komunikace mezi těmito osobami, je policejní orgán

---

⁹⁰ David, V., Nett, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 288.

⁹¹ Mezi takové smlouvy patří Mezinárodní úmluva o korupci ze dne 27. 1. 1999, v ČR publikovaná pod č. 70/2002 Sb.m.s. s platností od 1. 7. 2002.

povinen záznam odposlechu bezodkladně zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.

Pojmem telekomunikační provoz se rozumí komunikace s využitím telefonu, telefaxu, mobilního telefonu, vysílačky i jiného telekomunikačního zařízení, včetně zasilání zpráv elektronickou poštou. „V praxi jednoznačně převažuje odposlech mobilních telefonů, pevné linky jsou odposlouchávány jen minimálně. Pachatelé trestné činnosti využívají dostupnosti mobilních telefonů a snadné výměny volacích čísel pomocí výměny SIM karet. Tato čísla velmi často mění, proto jsou také nezřídka nařízené odposlechy ukončovány a vydávány příkazy na nová volací čísla u stejných pachatelů. Pokud jde o zachycení komunikace prostřednictvím elektronické pošty nebo webových stránek, tyto formy odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu jsou zatím využívány spíše výjimečně. Sporné je, jak pohlížet na e-mailovou zprávu po jejím vytištění prostřednictvím tiskárny připojené k počítači. Podle některých názorů jde v tomto případě o zásilku ve smyslu § 87c, avšak podle našeho názoru se jedná podobně jako u vytištěné faxové zprávy o součást telekomunikačního provozu, jehož výsledek zachycený v listinné podobě.“⁹²

Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. Osobou oprávněnou pro vydání tohoto příkazu je pouze předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. V tomto příkazu musí být stanovena uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, pokud je její totožnost známa a doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn. Tato doba nesmí být delší než čtyři měsíce⁹³ a v odůvodnění musí být uvedeny konkrétní skutkové okolnosti.

Novelou provedenou zákonem č. 177/2008 Sb. došlo k podstatnému zpřísnění podmínek pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Byla zavedena povinnost průběžně vyhodnocovat, zda i nadále trvají důvody, které vedly k vydání příkazu. Rovněž byla zavedena povinnost informovat po pravomocném skončení

---

⁹² Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 728. Srov. k tomu zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)

⁹³ Oproti stavu do 30. 6. 2008, kdy bylo možno odposlech a záznam nařídit na dobu až šesti měsíců, se od 1. 7. 2008 tato doba podstatně zkracuje na čtyři měsíce.

věci o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu osobu uživatele odposlouchávané stanice.⁹⁴

Nově je policejní orgán povinen průběžně vyhodnocovat dosavadní průběh, zda i nadále trvají důvody, které vedly k vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, přičemž je na základě takového vyhodnocení možné soudem prodloužit dobu trvání i opakovaně, vždy však na dobu nejdéle čtyři měsíce. Pokud důvody však pominuly je policejní orgán odposlech a záznam telekomunikačního provozu ihned ukončit.

Pro dokazování korupčního jednání je důležitá použitelnost záznamů telekomunikačního provozu jako důkazů, upravena v § 88 odst. 6. Má-li být tento záznam použit jako důkaz, je třeba k němu připojit protokol s uvedením údaje o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu stejně jako o orgánu, který tento záznam pořídil. Ostatní záznamy je třeba označit a spolehlivě uschovat z důvodu zamezení nežádoucího zneužití záznamů. V protokolu založeném do spisu se zaneše, kde jsou uloženy.

Rovněž je podstatné při využívání důkazů tohoto typu otázka možnosti využití výsledků odposlechů v jiné trestní věci, než ve které byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden. Tento záznam je možné užít v případě, pokud je i v této věci vedeno trestní stíhání pro trestný čin uvedený v odst. 1 nebo souhlasí-li s tím uživatel odposlouchávané stanice.

Odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu se v praxi používají v převážné většině případů v přípravném řízení. Pro lepší názornost uvádím fáze nakládání s odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu při vyšetřování:

- 1. fáze – příprava úkonu, podání návrhu soudci, eventuální vydání příkazu a jeho bezprostřední provedení (započetí realizace odposlechu příslušným policejním útvarům), přičemž v této fázi se s odposlechem nakládá jako s utajovanou informací, stupně utajení „Vyhrazené“ nebo „Důvěrné“;

---

⁹⁴ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 728.

- 2. fáze – provádění odposlechu až do jeho skončení včetně průběžného vyhodnocování jeho výsledků (i v této fázi může odposlech podléhat utajení, utajena zůstává sama o sobě skutečnost, že je prováděn);
- 3. fáze – konečné vyhodnocení výsledku a rozhodování o dalším postupu z hlediska jeho využitelnosti (v této fázi již většinou obsah tohoto úkonu není utajován a obviněný a jeho obhájce právo seznámit se s obsahem tohoto úkonu, který má sloužit jako důkaz, a vyjádřit se k němu).⁹⁵

Dne 20. 12. 2011 byl vydán Ústavním soudem ústavní nález sp. zn. Pl. ÚS 24/11, kterým se ustanovení § 88a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, ruší uplynutím dne 30. 9. 2012. Ustanovení § 88a, které se týká zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu, tedy oproti ustanovení § 88 tr. řádu, který směřuje do budoucnosti, se toto vztahuje na údaje o již uskutečněném telekomunikačním provozu (např. přehled volaných telefonních čísel z mobilního telefonu).⁹⁶

Dle současné právní platné úpravy lze nasadit odposlech u všech korupčních trestných činů tj. § 331 až 333 tr. zákoníku. Při této citlivé problematice odposlechů ve vztahu k boji proti korupci se střetávají dva protichůdné názory. Na jedné straně stojí snahy o tvrdší postup v boji proti korupci, na straně druhé obavy z koncentrace pravomocí státních orgánů ve smyslu omezování základních občanských práv a svobod. V naší právní úpravě lze spatřovat absenci možnosti nasazení odposlechu bez souhlasu soudu. Pro vypuštění této dosavadní nutnosti resp. podmínky pro povolení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu stojí několik argumentů. Může totiž nastat situace, kdy oznamovatel přijde oznámit, že v nejbližší době dojde ke korupčnímu jednání nebo je zjištěno nové telefonní číslo, které začala zájmová osoba nově používat. V takových případech se ona podmínka může jevit jako velmi komplikující průběh vyšetřování, protože při současném postupu může dojít k prodlevě několik desítek hodin. Jistou alternativou se může jevit dokumentování korupční trestné činnosti soukromou osobou v případě, že si zájmový telefonní hovor nahraje sama bez součinnosti s policií, což lze

⁹⁵ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 729.

⁹⁶ Nález sp. zn. Pl. ÚS 24/11 ze dne 20. 12. 2011 dostupný na: <http://www.usoud.cz/soubor/6113>, srov. ÚS 24/10 (94/2011 Sb.) ze dne 22. 3. 2011.

považovat za relevantní důkazní materiál v trestním řízení i přesto, nedošlo li k souhlasu osoby, jejíž hlas byl zaznamenán.⁹⁷ Další nedostatek současné úpravy lze sledovat v nemožnosti provést odposlech telefonu se souhlasem uživatele. Před novelou zákona č. 177/2008 Sb, s účinností od 1. 7. 2008 bylo možné bez soudního příkazu provést odposlech pro jakýkoliv trestný čin v případě souhlasu uživatele odposlouchávané stanice. Dnes je tomu však pouze u některých taxativně vymezených trestných činů (§ 88 odst. 5) mezi které korupční trestné činy nepatří. V případě, že by tato možnost souhlasu byla uživateli telefonu dána, a rovněž kdyby bylo zavedena možnost odposlechu bez soudního příkazu z důvodu neodkladnosti, lze předpokládat, že by se tím usnadnilo odhalování a dokumentace korupce. Institut dodatečného souhlasu ostatně současný trestní řád zná a je používán v případě sledování osob a věcí dle § 158d odst. 5 tr. řádu, v tomto případě tedy jde však o souhlas státního zástupce.⁹⁸

Na závěr k tomuto institutu lze říci, že téma odposlechů je na české politické scéně pořád aktuální hlavně díky kauzám s odposlechy některých politiků či úniku přepisů ze spisových materiálů. V tomto ohledu lze zmínit např. únik odposlechů v souvislosti s podezřením na uplácení poslance Z. Kořistky či zveřejnění přepisů odposlechů později zavražděného podnikatele F. Mrázka ve vztahu k politikům nebo kauzu tzv. Kubiceho zprávu v souvislosti s odposlechy politiků a novinářů.⁹⁹

4.4 Institut korunního svědka a spolupracujícího obviněného

Instituty korunního svědka a spolupracujícího obviněného jsou nástroje, které by mohly přispět k účinnějšímu potírání organizovaného zločinu, potažmo korupční kriminality a mohly by tak napomoci orgánům činným v trestním řízení při vyšetřování tohoto druhu trestné činnosti, stejně jako v poskytnutí mnohdy klíčových důkazů. Důvodem zavedení těchto institutů je snaha o zvýšení objasňovací závažné a organizované trestné činnosti, stejně tak jako zabraňování jejímu dokonání. Už od roku 2000 probíhaly snahy o zavedení těchto dvou institutů, které provází rozsáhlá diskuse,

---

⁹⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu, sp. Zn. 5 Tdo 459/2007 (R 7/2008 Sb. rozh. tr.)

⁹⁸ Dragoun, R. Zákonná úprava možnosti odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu při postihu korupce – srovnání české úpravy s úpravou zahraniční. Státní zastupitelství 10/2011. s. 3-10.

⁹⁹ Tamtéž, s. 3.

vyvolaná na základě obav z tak širokého pojetí beztrestnosti. Nakonec novela č. 41/2009 Sb., účinná od 1. 1. 2010 do trestního řádu zakotvila v tomto ohledu pouze ustanovení § 178a upravující institut tzv. spolupracujícího obviněného. Institut korunního svědka do trestního řádu zatím zanesen nebyl, což se jeví jako celkem optimální postup ve smyslu cesty postupných změn a tato otázka, zda bude tento institut součástí naší platné právní úpravy trestního práva, je tak prozatím otevřená.

4.4.1 Spolupracující obviněný

Jak již bylo předznamenáno, pojem spolupracující obviněný je vymezen v ustanovení § 178a trestního řádu a jedná se o osobu obviněnou v trestním řízení vedeném o zvlášť závažném zločinu (§ 14 odst. 3 trestního zákoníku), kterou státní zástupce v obžalobě označil za spolupracujícího obviněného, pakliže tento obviněný splnil následující tři podmínky, které musí být splněny kumulativně:

- oznámil státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění takového zvlášť závažného zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny¹⁰⁰, nebo které pomohou zabránit dokonání takového zločinu, a zavázal se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,
- doznal se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
- a prohlásil, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný, a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na

---

¹⁰⁰ V ustanovení § 129 tr. zákoníku se rozumí pod pojmem organizovaná zločinecká skupina společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti. Dále srov. § 107 trestního zákoníku.

spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.¹⁰¹

Označení osoby jako spolupracující obviněný znamená možnost přiznání polehčující okolnosti v trestním právu ve smyslu ustanovení § 41 písm. m) trestního zákoníku, nebo odůvodňuje mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby dle § 58 odst. 4 trestního zákoníku.

Obviněný tedy bude sice obžalován, ale státní zástupce ho může v obžalobě označit jako spolupracujícího obviněného a v případě, že výpověď stíhaného přispěje k objasnění zločinu, sníží soud trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, pakliže jde o zvláště závažný zločin. Podstatou tedy tohoto institutu je záruka snížení trestu pachateli soudem za významnou pomoc při odhalení organizované kriminality.¹⁰²

4.4.2 Korunní svědek

Pod pojmem korunní svědek¹⁰³ se dle převládajícího názoru rozumí spolupachatel trestného činu, nebo účastník na trestném činu, který uzavře s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak k odhalení nebo usvědčení jiného spolupachatele nebo účastníka a který je za podání takového svědectví státem „honorován“ tím, že se mu poskytne privilegium nestíhatelnosti, beztrestnosti nebo zmírnění trestu nebo eventuálně též zvláštní ochrana před pomstou.¹⁰⁴

Podstatou tohoto institutu je tedy určitá formální dohoda uzavřená mezi pachatelem trestného činu a státem. To však bývá mnohdy kritizováno v souvislosti se závažným zásahem do ústavních principů, jako je zásada rovnosti všech účastníků řízení, zásada spravedlivého procesu, rovnosti zbraní, zdrženlivosti a proporcionality, kdy toto zvýhodnění jedné procesní strany, která si „kupuje“ svědka jako usvědčující

---

¹⁰¹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání, Praha: Leges, 2010, s. 404.

¹⁰² Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, s. 232.

¹⁰³ Termín korunní svědek byl převzat do trestněprávní terminologie z anglického King's nebo Quenn's evidence, kde je tímto termínem odpradáвна nazýván důkaz, kterým je podepřena trestní obžaloba podávaná státem (korunou) a rovněž je takto označován i svědek vypovídající ve prospěch obžaloby. (Musil, J. Jsou námitky vznášeny proti institutu korunního svědka oprávněné? In: Nad institutem korunního svědka, Sborník příspěvků z odborného semináře, Plzeň 2003, s. 69)

¹⁰⁴ Musil, J. Jsou námitky vznášeny proti institutu korunního svědka oprávněné? In: Nad institutem korunního svědka, Sborník příspěvků z odborného semináře, Plzeň 2003, s. 69.

důkaz, lze brát jako ohrožení těchto zásad. Z trestněprocesních zásad zakotvením tohoto institutu korunního svědka mohou být narušeny zásady legality a oficiality trestního řízení ve prospěch zásady oportunity.¹⁰⁵

Na druhou stranu se však jedná o institut, který výraznou měrou může přispět k motivaci takového korunního svědka k podání informací o trestném činu, za předpokladu, že se jedná o poskytnutí relevantních informací vedoucích k usvědčení jiných pachatelů. Zákodárce tak při zavedení tohoto institutu do právního řádu musí zohlednit vytvoření účinnějšího postupu proti mimořádně závažné trestné činnosti v rámci povinnosti právního státu potlačovat tuto kriminalitu. Proto v zájmu boje s takto nebezpečnější trestnou činností je nutné připustit i určité přiměřené zásahy do občanských práv a svobod a poskytnout tak příslušným orgánům potřebné nástroje, pokud jsou ty dosavadní nástroje neúčinné nebo nedostatečně účinné.

Na veřejnost však tento postup může působit jako nějaké „kšeftování“ se spravedlností a může mít demoralizační účinky. Stejně tak se mohou objevit pochybnosti o věrohodnosti svědeckých výpovědi těchto osob a bagatelizování či zatajování svého vlastního podílu na trestné činnosti v neprospěch jiných osob. Mohlo by tedy docházet ke zneužívání tohoto institutu z důvodu např. msty, vyřizování účtů nebo konkurenčního boje.¹⁰⁶

Dle mého názoru by měl být větší zájem státu na rozbití zločineckých struktur, do nichž je velmi složité proniknout a k jejichž odhalení by taková osoba korunního svědka významnou měrou přispěla, než zájem na postihu jednotlivce. Avšak na druhou stranu odmítám úplnou beztrestnost takové osoby, protože tím by byly do jisté míry podkopány základní principy trestního práva. Proto je důležité, aby si kladl stát otázku, kolik je ochoten nabídnout pro tuto součinnost takové osoby při potírání organizovaného zločinu, která byla ovšem součástí této organizované kriminality, tedy spolupachatelem či účastníkem, aniž by tuto osobu jako jednotlivce potrestal nebo v jaké míře je ochoten její potrestání zmírnit. Momentálně se může jevit jako odpověď fakt, že za relevantní institut současné platné právní úpravy přispívající k odhalování

---

¹⁰⁵ Kuchta, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. PF MU Brno. Dostupné

z: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Kuchta_Josef_\(4144\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Kuchta_Josef_(4144).pdf).

¹⁰⁶ Tamtéž.

organizovaného zločinu je tzv. spolupracující obviněný, kterému je slíbena po splnění zákonem stanovených podmínek pouze určitá úleva při ukládání trestu. Taková úprava je slučitelná s principy právního řádu a není s ní v zásadě větší problém, když pomineme např. fakt, že se může jednat o nedostačující motivaci pro osoby zapletené do organizované kriminality.

Avšak problém nastane, když tento institut z této redukované podoby dostaneme do podoby tzv. korunního svědka, institutu trestního práva již mnohých evropských států jako je např. Slovensko, Německo či Francie, kterému může být slíben dokonce až zánik trestní odpovědnosti. Pak je jasné, že rozhodnutí o této otázce není vůbec jednoduché a ani nemá jednoznačnou podporu v českém právně-politickém prostředí a vyžaduje si odborné posouzení celé záležitosti do důsledků s ohledem na tradice právního řádu a s přihlédnutím k veřejnému mínění a celkové atmosféře české společnosti. V případě, že se však tento institut dostane i do našeho právního řádu, lze jenom doufat, že to pomůže v odhalování a potírání tak závažné kriminality, kterou korupce bezesporu je.

5 MEZINÁRODNÍ PROTİKORUPČNÍ NÁSTROJE

Korupce je společensky velmi závažný jev. Deformuje demokratický vývoj a proces, znevažuje stávající právní instituce, brzdí ekonomický vzestup zemí a vykrádá státní pokladny vesměs po celém světě. Proto se mezinárodní organizace rozhodly vypracovat dokumenty, které dokážou korupci potírat nebo minimalizovat její vliv. I na poli mezinárodním je tak nutná a podstatná spolupráce v boji proti korupci potažmo úplatkářství a aplikace nejrůznějších osvědčených principů.

Tato kapitola se zabývá mezinárodními protikorupčními nástroji, protože nejvíce závažná se jeví právě mezinárodní korupce s nadnárodním přesahem. Mezinárodní organizace, státy a různá společenství spojují síly a tvoří množství úmluv, stanovisek a dokumentů. Uvedené kroky tak vedou ke vzniku protikorupčních nástrojů mezinárodního práva a vzniku protikorupčních koordinací v rámci mezinárodních organizací.

Jedná se především o práce v organizacích OSN, OECD, Radě Evropy a Evropské Unii. V zásadě se protikorupční normy na mezinárodní úrovni dělí na tzv. hard law a soft law. Hard law značí bezprostředně závazné mezinárodní právo, které je obsaženo v mezinárodních smlouvách týkající se boje proti korupci. Soft law zahrnuje různá protikorupční doporučení a plány, jejichž nedodržením nevzniká mezinárodněprávní odpovědnost.

Za příklad lze uvést Mezinárodní kodex chování veřejných činitelů, na základě rezoluce OSN č. 51/59 z roku 1996, dále Deklaraci OSN proti úplatkářství v mezinárodních obchodních transakcích, na základě rezoluce OSN č. 51/191 z roku 1996.¹⁰⁷

5.1 Mezinárodněprávní protikorupční instrumenty přijaté v rámci OSN

V oblasti boje s korupcí je aktivní Organizace spojených národů. První vypracovala globální a právní dokument k dané problematice. V roce 1989 na

---

¹⁰⁷ Kol. autorů. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008, s. 195-196.

konferenci v Haagu, následujícího roku na 8. kongresu OSN na Kubě a na 9. kongresu OSN roku 1995 v Káhiře vznikly zásadní dokumenty OSN k potírání korupce. Mezi základní dokumenty OSN v oblasti korupce náleží:

- Deklarace OSN proti korupci a podplácení v mezinárodních obchodních transakcích,
- Dakarská deklarace o prevenci a kontrole organizovaného nadnárodního zločinu a korupce,
- Celosvětový program boje proti korupci,
- Úmluva OSN proti korupci (2003), v níž je stanovena povinnost navrátit prospěch z korupce do země jejího původu, stejně jako je upraven trestní postih korupce.

Objevila se zde i další doporučení v oblastech pravidel chování veřejných činitelů a úředníků, provádění auditů, pokyny a doporučení k tvorbě mezinárodních institucí, zabývajících se prevencemi a důsledky korupčního jednání.¹⁰⁸

5.1.1 Úmluva OSN proti korupci

První klíčovou protikorupční smlouvou OSN je Úmluva OSN proti korupci z roku 2003, byla přijata v mexickém městě Mérida, odtud také Méridská úmluva. V platnost vstoupila 14. 12. 2005, podepsal ji výrazný počet zemí světa, současně je to 140 států, z nichž většina již smlouvu ratifikovalo. Česká republika ji podepsala 22. dubna 2005, ale dosud k ratifikaci nedošlo. Generální tajemník OSN se u příležitosti mezinárodního dne boje proti korupci 9. prosince 2011 k této záležitosti vyjádřil takto: „Úmluva OSN proti korupci je účinným nástrojem v tomto boji. Apeluji na všechny vlády, které ji dosud neratifikovaly, aby tak neprodleně učinily. Vyzývám vlády také k přijetí protikorupčních opatření v národních programech na podporu udržitelného rozvoje.“¹⁰⁹

---

¹⁰⁸ Vantuch, P. Korupce a kriminalita. 1. vydání. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008, s. 39.

¹⁰⁹ <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1741>, přečteno dne 5. 3. 2012.

Obsahem této smlouvy je trestní postih korupce a užití daných nástrojů v mezinárodní spolupráci. Dále jsou zdůrazněna preventivní opatření a klíčové je navrácení prospěchu z korupce do států původu. To je důležité pro vysávané rozvojové státy světa, často korupčně zatížené.

Úmluva OSN proti korupci obsahuje preambuli a 8 kapitol, které jsou rozděleny do 71 článků. První dvě kapitoly se týkají společných ustanovení, vymezují je a účinně a efektivně posilují návody v prevenci vyšetřování a potírání korupce. Podporují mezinárodní pomoc a spolupráci v dané oblasti, zajišťují a zdůrazňují navrácení majetku a prosazují řádnou správu veřejného majetku. Je zde pojednáváno o preventivních opatřeních, zamezujících korupční jednání. Jde o zlepšení transparentnosti státní správy, zprůhlednění veřejných zakázek, odpovědné a řádné zacházení se státním majetkem. V článku 2 Úmluvy je velmi přesná definice veřejného činitele a v článku 8 jsou uvedena pravidla chování veřejného činitele, která zdůrazňují jeho poctivost, integritu a odpovědnost. Článek 9 velmi podrobně pojednává o veřejných zakázkách, o jejich průhlednosti a objektivních kritériích, o přehlednosti soutěže, o vnitřní kontrole a následných nápravných krocích. Obdobně Úmluva určuje opatření pro soukromý sektor.

Rozsáhlá třetí kapitola Úmluvy se zabývá vymáháním práva a jeho kriminalizací. Popisuje trestný čin podplácení a přijetí úplatku, defraudaci a všechny možné způsoby zpronevěry veřejným činitelem a úředníkem. Zabývá se také nezákonným obohacováním a korupcí v podnikatelském prostředí. Článek 26 definuje odpovědnost právnických osob, v článku 28 jsou popsány požadované prvky skutkové podstaty trestného činu týkajících se Úmluvy.

Ve čtvrté kapitole je pojednáno o mezinárodní spolupráci v trestní oblasti. Především se zabývá vydáváním pachatelů trestných činů (extradicí), jež se zakládá na oboustranné trestnosti. Jsou zde podrobně vypsány účely, za kterých je možné požadovat vzájemnou právní pomoc i co přesně má žádost obsahovat, přičemž každé odmítnutí takové pomoci musí být zdůvodněno. Jsou zde uvedeny rovněž podmínky vzájemného odevzdávání informací o trestním řízení za účelem soustředění trestního stíhání v případech, kdy je dána příslušnost několika soudům.

Základním obsahem páté kapitoly je poskytování pomoci a spolupráce mezi smluvními stranami v otázce navrácení majetku. Obsahuje opatření při přímém

navrácení majetku, stejně jako přesné mechanismy při konfiskaci majetku a dále rovněž zřízení eventuální finanční zpravodajské jednotky při podezřelých finančních transakcích.

Další kapitoly propracovávají technickou pomoc a vzájemnou spolupráci, výměnu informací, mechanismy provádění Úmluvy, dále mechanismy aktů podpisů a vypovězení smlouvy. Je zde upravena rovněž otázka případných sporů mezi smluvními stranami, které budou řešeny vzájemným jednáním, rozhodčím řízením nebo postoupením sporu Mezinárodnímu soudnímu dvoru.¹¹⁰

5.1.2 Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Za druhou klíčovou smlouvu je považována Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Byla přijata roku 2000 v Palermu, ratifikovalo ji 40 států, od roku 2003 je účinná. Česká republika smlouvu podepsala, dosud neratifikovala. Jsou zde zpracovány protokoly se závazky o potírání obchodu s lidmi a přistěhovalci, o obchodu se zbraněmi a ustanovení o korupci, jež tyto jevy často provází.

5.1.3 Globální program proti korupci

Globální program proti korupci je vytvořen ve stylu soft law. Pomáhá hlavně rozvojovým státům a zemím s tranzitní ekonomikou a je zaměřen na protikorupční aktivity ve veřejných správách, ve státních a finančních resortech, ale i v podnikatelském sektoru. K uváděnému programu patří Program integrity justice, jenž obsahuje prostředky proti korupci v soudnictví.¹¹¹

5.2 Mezinárodněprávní protikorupční instrumenty přijaté v rámci OECD

Mezinárodní organizace OECD, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, vznikla pod záštitou OSN v Paříži 14. října 1960 a také cítila potřebu vyjádřit se

---

¹¹⁰ David, V., Nett, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 155-162.

¹¹¹ Kol. autorů. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008, s. 194-195.

k problematice celosvětové korupce. Postupně tak vznikly aktivity, jako je Úmluva OECD o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích, která byla podepsána v prosinci roku 1997 v Paříži. Pro Českou republiku nabyla platnosti 21. 3. 2000. Smlouvu podepsaly i některé nečlenské státy, jako Argentina, Slovinsko, Bulharsko, Brazílie a Chile.¹¹²

Důsledkem Úmluvy pro signatářské země je přijetí legislativy pro trestní postih podplácení mezinárodních veřejných činitelů a vzájemnou spolupráci v potírání úplatkářství. Úmluva působí proti nebezpečnému a stále více se šířícímu úplácení veřejných zaměstnanců převážně cílových zemí obchodních zájmů, v mezinárodním obchodu a podnikání. Proces zavádění pravidel do národních práv je podřízen OECD. Nároky na právní řád vyjadřují kriminalizaci uvedeného typu úplatkářství a jsou zaměřené na adekvátní účinnost sankcí pro fyzické i právnické osoby. Úmluva zdůrazňuje vzájemnou právní pomoc států, včetně institutu extradice.

Tato smlouva přesahuje rámec OECD a je tak otevřena k přistoupení jakémukoli státu světa. Podmínkou je pouze jeho účast na práci Pracovní skupiny OECD pro úplatkářství v mezinárodních obchodních transakcích, kde dochází k vypracovávání soft law a kontrole implementace a dodržování Úmluvy.¹¹³

5.3 Mezinárodněprávní protikorupční instrumenty přijaté v rámci Rady Evropy

Významnou mezinárodní organizací přispívající v boji proti úplatkářství je Rada Evropy. Zde působí Skupina států proti korupci GRECO, sídlící ve Štrasburku. Rada Evropy vytvořila obecné protikorupční tzv. „řídící principy“, systém pro jejich dodržování a dvě protikorupční mezinárodní smlouvy, řešící korupci nástroji trestního práva a rovněž práva občanského.

---

¹¹² Petrovský, K. Korupce po Česku. Praha: Eurolex Bohemia, 2007, s. 165.

¹¹³ Kol. autorů. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008, s. 200-201.

5.3.1 *Občanskoprávní úmluva o korupci*

Občanskoprávní úmluva proti korupci vznikla v listopadu 1999, podepsalo ji 38, ratifikovala ji již většina států. Česká republika Úmluvu podepsala roku 2000 a ratifikovala roku 2002 a pro Českou republiku tak nabyla tato úmluva účinnosti 1. 1. 2004. Úmluva má tři části, v první části od smluvních stran požaduje poskytnutí vnitrostátního právního řádu všem fyzickým i právnickým osobám, jimž vznikla v důsledku korupčních jednání škoda.

Jedná se o oblast soukromého práva a dává v důsledku každé poškozené osobě možnost bránit se proti korupci podle vlastní volby. Úmluva zde dále obsahuje prostředky mezinárodní spolupráce a zavádění práva v dané oblasti. V další části Úmluvy jsou popsány otázky náhrady vzniklé škody a spoluzavinění, dále otázky odpovědnosti, včetně státní, při úplatnosti státních zaměstnanců. Zmiňují se zde i podpůrná opatření, jež zajišťují vymahatelnost dané legislativy, ochranu osob a zaměstnanců, kteří úplatek nahlásí a zajištění majetku do rozhodnutí věcí. Třetí část je standardní a nepřipouští výhrady proti žádnému ustanovení.¹¹⁴

5.3.2 *Trestněprávní úmluva o korupci*

Trestněprávní úmluva o korupci Rady Evropy byla přijata ve Štrasburku v lednu 1999. Česká republika Úmluvu téhož roku podepsala, další rok ratifikovala a Úmluva nabyla účinnosti 1. 7. 2002. Cílem Úmluvy je postihovat velkou řadu korupčních jednání, zavádí některé trestněprávní nástroje a snaží se vylepšit mezinárodní spolupráci v postihování korupce.

V ustanoveních Úmluvy je obsažena úprava aktivního a pasivního úplatkářství zahraničních veřejných činitelů, členů domácích i zahraničních legislativních orgánů, členů mezinárodních zastupitelských sborů, mezinárodních institucí, domácích i zahraničních soudců i soudců pracujících v mezinárodních soudech. Dále je zde rovněž upraveno aktivní a pasivní úplatkářství v oblasti soukromého sektoru, nepřímé úplatkářství či praní výnosů z trestných činů korupce.

---

¹¹⁴ Kol. autorů. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008, s. 195-196.

Dále Úmluva obsahuje požadavek oslabení institutu bankovního tajemství a záznamů o nebankovních finančních transakcích a majetku. Rovněž je kladen důraz v mezinárodní spolupráci na neformální výměnu informací o korupčních jevech s mezinárodním prvkem s tím, že se v této souvislosti počítá s možností oznamování relevantních informací druhému státu přímým stykem justičních orgánů dvou či více států. V Úmluvě je státům ukládáno přijmout účinná a odstrašující opatření a přísnější sankce, zahrnující zbavení svobody a následné vyhoštění. Dále je zde stanovena nutnost zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, za kvalifikované protiprávní jednání, z něhož mají právnické osoby prospěch. Kontrolu nad zaváděním pravidel obsažených v Trestněprávní úmluvě o korupci provádí GRECO, jehož členem se stane každý stát současně s ratifikací této Úmluvy.¹¹⁵ V této souvislosti je vhodné zmínit, že u nás tento institut byl nově zaveden zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který nabyl účinnosti 1. 1. 2012.

5.3.3 GRECO

Vzniku uskupení GRECO na půdě Rady Evropy předcházelo ustavení Multidisciplinární skupiny proti korupci (GMC) roku 1994, jež vydala zprávu o nutnosti potlačování korupce ve veřejných službách. Podle této skupiny je třeba proti korupci bojovat účinně na základě příhraniční spolupráce mezi státy a mezinárodními organizacemi. Protikorupční opatření se týkala justice, legislativy, kontroly státní správy, stejně jako fiskální kontroly zdaňování veřejných činitelů. Mezi doporučeními bylo například vypracování Kodexu etického chování, který má obsahovat hlavní zásady poctivosti a bezúhonnosti úředníků a působit preventivně proti úplatkářství. Dále byla doporučena průhlednost při veřejných zakázkách, v jejichž rámci se doporučuje vyloučit z procesu veřejné zakázky uplácející subjekty. Následně v roce 1997 proběhla v Praze XXI. konference evropských ministrů spravedlnosti, na kterém byla dohodnuta nutnost rychlého vzniku dokumentů k realizaci jednotlivých mezinárodněprávních instrumentů pro potírání korupce.¹¹⁶

---

¹¹⁵ Kol. autorů. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008, s. 197-198.

¹¹⁶ David, V., Nett, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 169.

Mezi tyto dokumenty patřila i Dohoda z 5. 5. 1998 zakládající Skupinu států proti korupci, GRECO, která zahájila svou činnost v květnu 1999, jejím sídlem se stal Štrasburk a v současné době má již 40 členů včetně USA. Hlavním důvodem vytvoření takového uskupení je odborná spolupráce zúčastněných zemí při zavádění vnitrostátních protikorupčních mechanismů, plynoucích z protikorupčních úmluv Rady Evropy. Provádí kontrolu implementací závazků z těchto úmluv. Při vzájemném hodnocení členských států dochází k předávání informací o protikorupčních aktivitách vedoucí k efektivnější spolupráci na mezinárodní úrovni v prosazování práva. Funkce GRECO je tak postavena na vzájemné výměně protikorupčních zkušeností při tvorbě a prosazování legislativních a organizačních opatření v boji proti korupci. Účelem je tedy odborná spolupráce členských států vedoucí ke zlepšování vnitrostátních protikorupčních mechanismů.¹¹⁷

Česká republika je členem od 8. února 2002, kdy ratifikovala Trestněprávní úmluvu o korupci a je zastupována dvěma stálými zástupci, po jednom z Ministerstva vnitra a z Ministerstva spravedlnosti, kteří mají výsady a imunity podle čl. 2 Protokolu ke všeobecné dohodě o výsadách a imunitách Rady Evropy. Na práci v této mezinárodní organizaci se podílejí i další čeští experti, soudce Vrchního soudu v Praze, expert Ministerstva financí, expert odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra a nezávislý expert v oblasti státní správy.

GRECO se schází nejméně dvakrát do roka na neveřejném zasedání. Její základní činnost spočívá v hodnotící proceduře s tím, že při hodnotící proceduře je konečná hodnotící zpráva zúčastněných expertů důvěrná. Je dále projednána v plénu GRECO, zde se hodnocená země může k problému vyjádřit. Při diskuzi přijme GRECO zprávu s doporučením opatření ve změnách vnitrostátního práva dané země. Statutární výbor postupně vyhodnocuje splnění těchto doporučení, vydává hodnotící zprávy, jež jsou k dispozici na internetových stránkách GRECO.¹¹⁸

---

¹¹⁷ Kolektiv autorů. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008, s. 204.

¹¹⁸ David, V., Nett, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 171

5.4 Mezinárodněprávní protikorupční instrumenty přijaté v rámci EU

Problémem korupce se zabývá také Evropská unie. Již v roce 1995 byla přijata Úmluva o ochraně finančních zájmů ES v návaznosti na nutnost spolupráce mezi členskými státy za účelem prevence a potlačování podvodných aktivit, poškozujících finanční zájmy ES a vytvoření v této oblasti legislativních pravidel. Součástí této úmluvy byly i dva protokoly. První protokol se zabýval aktivní a pasivní korupcí a druhým protokolem byla určena určitá opatření k trestání korupce, která se týká představitelů EU a poškozující finanční zájmy ES. Byla zde rovněž deklarována nutnost přijmout členskými státy nezbytná opatření týkající se zajištění trestní odpovědnosti právnických osob.

Rada Evropské unie přijala v roce 1997 Úmluvu o boji proti korupci úředníků Evropských Společenství a národních států. Úmluva zavazuje členské země k zavedení pojmů trestních činů aktivní a pasivní korupce úředníků na národní i zahraniční úrovni. Úmluva určuje pro členské státy “přijetí nezbytných opatření k zjištění efektivního a odrazujícího trestního postupu za korupční činnost, včetně, ve vážných případech, postihu odnětí svobody.” Z procesního hlediska se Úmluva týká umožnění extradice osob z jednoho státu do druhého a dále spolupráci při vyšetřování korupce úředníků EU.¹¹⁹

V prosinci 1998 vznikla ve snaze sjednotit legislativu členských zemí úpravu pasivní a aktivní korupce v soukromém sektoru tzv. Společná akce proti korupci v soukromém sektoru. V Rámcovém rozhodnutí Rady EU z roku 2003 o boji proti korupci v soukromém sektoru je dále kriminalizováno aktivní a pasivní korupci v podnikatelské činnosti ziskových i neziskových subjektů.¹²⁰

Jako společný projekt pro monitoring stavu korupce v členských státech založený Komisí EU a Radou Evropy existuje OCTOPUS, který zpracovává průběžnou zprávu o stavu korupce v jednotlivých členských státech. Je zaměřený především na státy střední a východní Evropy. Zároveň přijímá a uvádí návrhy a opatření k potírání korupce, doporučil např. vyšší specializaci různých exekutivních orgánů, ustanovení

---

¹¹⁹ David, V., Nett, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 192.

¹²⁰ Tamtéž.

speciálních skupin zaměřených pro boj s korupcí v rámci policejních orgánů. Pro Českou republiku z doporučení OCTOPUS vyplynulo několik následujících opatření:

- omezovat korupci ve veřejné správě, především u policie,
- věnovat se spolupráci s vládami sousedních států a dalších zemí,
- důkladně prověřovat i nezaručené zprávy o výskytu korupce,
- zapojit do procesu vytváření protikorupční koncepce zástupce ze sféry podnikatelů a průmyslu, kteří jsou ohroženi korupcí.

Druhým takovým společným programem proti organizovanému zločinu je OCTOPUS II., do kterého je zapojeno 16 států včetně České republiky a řeší 9 následujících okruhů:

- Kriminalizace korupce a organizovaného zločinu, dále sankce v trestním řádu.
- Trestní odpovědnost právnických osob.
- Posílení vyšetřovacích metod.
- Spolupráce mezi útvary a vytváření specializovaných jednotek
- Ochrana svědků a obětí.
- Ekonomická a finanční kriminalita.
- Prevence kriminality a delikvence mladistvých.
- Mezinárodní spolupráce.
- Mezinárodní přenos citlivých informací.

Za ČR se odborných schůzí zúčastňují experti Ministerstva vnitra, Ministerstva financí a Ministerstva spravedlnosti, Policie ČR, soudci a státní zástupci.¹²¹

Na půdě EU byl rovněž zřízen Evropský úřad pro boj proti podvodům OLAF v roce 1999 s cílem rozšířit rozsah a zvýšit účinnost boje proti podvodům a jiným protiprávním činnostem poškozujícím finanční zájmy Společenství, který je součástí Evropské komise a má zvláštní nezávislý statut pro provádění vyšetřování v rámci boje proti podvodům. Mezi jeho pravomoci patří zejména provádět vnější i vnitřní správní

---

¹²¹ David, V., Nett, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 193.

vyšetřování v rámci boje proti podvodům, korupci a veškeré jiné protiprávní činnosti poškozující finanční zájmy Společenství.¹²²

---

¹²² http://europa.eu/legislation_summaries/fight_against_fraud/antifraud_offices/134008_cs.htm, přečteno, dne 1. 3. 2012.

6 BOJ PROTI KORUPCI V ČR

S korupcí, úplatkářstvím a podobnými jevy je třeba v naší společnosti bojovat. Samotné vytvoření kvalitního právního řádu nestačí v tomto boji, neboť žádné byt' i do důsledku velmi dobře propracované právní předpisy, korupci nezabrání. Je však nutné tomuto boji pomoci zdokonalováním právního řádu, zaváděním efektivních instrumentů a následně za pomoci těchto nástrojů, které právo poskytuje vyvíjet tvrdou a přísnou represí. Avšak i při provádění těchto represí je obsažen lidský faktor, který se tak sám může stát korupčním aktérem.

Je třeba zavést systémová opatření jako např. transparentnost, která přispěje k předcházení korupčních rizik. V této souvislosti je vhodné uvést snahu současné vlády v tomto ohledu přispět v rámci tzv. Strategie vlády v boji proti korupci. Je třeba minimalizovat možnosti páchaní této kriminality a do tohoto boje je třeba zapojit celou společnost. Je třeba společnost blíže seznámit s touto kriminalitou a s následky, které takové páchaní přináší ve smyslu demotivování případných pachatelů. Rovněž je žádoucí seznámit veřejnost s tím, jak se v takových situacích zachovat, či na koho se obrátit.

V tomto ohledu plní velmi výraznou roli různé protikorupční organizace či různá sdružení zaměřená pro boj s korupcí, která se snaží společnost otevřeně s korupcí seznamovat a pomáhat v nejrůznějších směrech. Takovou protikorupční organizací par excellence je Transparency International – Česká republika, která mimo jiné vytváří různé projekty či návody jak se efektivně tomuto neblahému fenoménu bránit a jak mu předcházet. Rovněž jakožto součást mezinárodní sítě Transparency International vydává každoroční zprávu o stavu korupce v České republice v celosvětovém měřítku.

6.1 Strategie vlády v boji proti korupci

Boj proti korupci je jedna ze stěžejních priorit vlády České republiky. Jedná se o dlouhodobý proces vyžadující spolupráci všech složek veřejné správy, a to jak v oblasti prevence, zprůhlednění procesů i postihu. Vychází ze Strategie vlády v boji proti korupci zpracované Ministerstvem vnitra na období let 2011 a 2012, která byla schválena 5. 1. 2011 a byla již třikrát aktualizována.

Koordinátorkou plnění a realizace Strategie vlády v boji proti korupci je místopředsedkyní vlády, předsedkyně Legislativní rady vlády a předsedkyně Vládního výboru pro koordinaci boje s korupcí ode dne 13. července 2011 Karolína Peak. Veškerou koordinační a kontrolní činnost vůči protikorupčním aktivitám všech ústředních správních úřadů vykonává dle Statutu Vládního výboru pro koordinaci boje s korupcí Sekce pro koordinaci boje s korupcí Úřadu vlády ČR.

Strategie vlády v boji proti korupci na období 2011 až 2012 si klade za cíl snižovat korupční prostředí v ČR postupným přijímáním jednotlivých opatření pomocí prevence, represe a zprůhlednění příslušných procesů. Strategie primárně vychází z programového prohlášení vlády, označované jako vlády rozpočtové odpovědnosti, práva a boje proti korupci, ale během tvorby této strategie bylo využito i řady návrhů, úkolů, opatření a zkušeností nestátních neziskových organizací.

Strategie je členěna do pěti tematických okruhů, jimiž jsou:

- veřejná správa, která obsahuje opatření ve veřejné správě, a to jak na úrovni ústředních správních úřadů, tak na úrovni územních samospráv;
- veřejné zakázky, tedy problematika, která v současné době považována za nejvíce zasaženou korupcí;
- Policie ČR: v této oblasti není pozornost soustředěna pouze na represii, velký důraz je kladen na komplexní preventivní opatření nelegislativního charakteru;
- státní zastupitelství a soudy: ve stejném duchu jako kapitola o Policii ČR;
- moc zákonodárná: orientována především na prevenci a průhlednost v jednání zákonodárců.

Každá oblast obsahuje legislativní i nelegislativní opatření, každý bod má stanoven termín plnění a svého gestora. Strategie neopomíjí vzdělávání v oblasti boje proti korupci jako jedno z nejúčinnějších preventivních opatření a především se zaměřuje na vzdělávání úředníků, policistů, soudců a státních zástupců.

Strategie zároveň definuje jedenáct vládních priorit, jimiž jsou:

- Novela zákona o veřejných zakázkách

- Přijetí zákona o úřednících zajišťující odpolitizování, profesionalizaci a stabilizaci veřejné správy
- Přísnější pravidla pro nakládání s majetkem obcí a krajů
- Úprava podmínek pro nakládání s majetkem právnických osob zřizovaných státem nebo územními samosprávnými celky a společností s majetkovou účastí státu
- Posílení kontrolních pravomocí NKÚ ve vztahu k územním samosprávným celkům
- Pokračování a dokončení elektronizace agend provozovaných v rámci veřejné správy
- Efektivnější systém svobodného přístupu k informacím
- Posílení nezávislosti a odpovědnosti státního zastupitelství za výkon svěřené pravomoci
- Předložení návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob
- Posílení restitutivní funkce trestního řízení včetně odčerpání výnosů
- Whistleblowing a ochrana oznamovatelů korupčního jednání

V rámci zajištění plné informovanosti o stavu a způsobu plnění opatření obsažených ve Strategii vláda ČR pravidelně pololetně informuje na základě podrobných zpráv jednotlivých ministrů a vedoucích ostatních ústředních správních úřadů. Nejblíží taková podrobná zpráva o stavu a způsobu plnění jednotlivých úkolů Strategie bude předložena v termínu do 5. května 2012. V listopadu 2012 pak bude vládě předloženo zhodnocení plnění úkolů obsažených ve Strategii, stejně tak i návrh nové protikorupční strategie na období let 2013 a 2014.¹²³

6.2 Aktivity protikorupčních nevládních organizací v ČR

6.2.1 Transparency International – Česká republika

Transparency International (TI) je mezinárodní nevládní organizace zaměřená na problematiku korupce a vytváření protikorupčních programů, do nichž se snaží

---

¹²³ <http://www.mvcr.cz/clanek/boj-proti-korupci-strategie-vlady-v-boji-proti-korupci.aspx>, přečteno dne 15. 3. 2012 srov. Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012, dostupné tamtéž.

zapojovat občanskou společnost, podniky i vládní instituce. Byla založena v roce 1993 a prostřednictvím svých více než 90 národních poboček po celém světě a mezinárodního sekretariátu organizace se sídlem v Berlíně zvyšuje povědomí o nebezpečných důsledcích korupce a rovněž vyvíjí účinná opatření zaměřená na omezení korupce a dohlížení na jejich uplatňování. Konkrétně se zaměřuje na neustálé upozorňování na problém a nebezpečné důsledky korupce, prosazování strukturálních reforem, iniciování a prosazování dodržování mezinárodních úmluv a monitorování chování vládních orgánů, podniků a bank.

Transparency International - Česká republika (TIC) je pak jednou z poboček, která je součástí mezinárodní sítě nevládních neziskových organizací Transparency International, která mapuje stav korupce v ČR a svou činností aktivně přispívá k jejímu omezování. Zaměřuje se především na prosazování systémových změn v oblasti veřejné správy a legislativy, ale také v soukromém sektoru. Dlouhodobě se věnuje konkrétním projektům zabývajících se konkrétními problémovými oblastmi, ale rovněž poskytuje právní a vzdělávací služby, které jsou rovněž v boji proti korupci, jak po stránce prevence, tak represe, velmi přínosné.¹²⁴

TIC za hlavní priority dalšího období považuje:

- zásadní zprůhlednění financování politických stran,
- přijetí pravidel pro postavení úředníků a depolitizaci veřejné správy,
- zajištění vyšší nezávislosti soudnictví a státního zastupitelství,
- specializaci státních zástupců,
- efektivnější kontrolu čerpání evropských fondů,
- a efektivnější dohled nad hospodařením společností ovládaných státem a samosprávou.¹²⁵

---

¹²⁴ <http://www.transparency.cz/o-tic/>, přečteno dne 17. 3. 2012

¹²⁵ <http://www.transparency.cz/celosvetovem-zebricku-cpi-index-vnimani-korupce-2011-ceska-r/>, přečteno dne 20. 3. 2012.

6.2.2 Ostatní neziskové organizace

- Nevládní nezisková organizace Růžový panter

„Organizace kontinuálně sleduje korupční prostor ve veřejné správě zahrnující zejména klientelistické vztahy, státní dotace přidělované neprůhledným způsobem firmám s neznámými vlastníky a veřejné zakázky. Organizace se dále zaměřuje na vymáhání informací, které musí být ze zákona veřejné, problematiku státních a evropských dotací a analyzování precedentních kauz, které demonstrují selhání výkonu státní správy. Zajímá se o bezpečnostní problematiku, zejména legislativu v oblasti utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti a Národní bezpečnostní úřad. Organizace se angažuje ve Sdružení místních samospráv České republiky.“¹²⁶

- Nevládní nezisková organizace Oživení

„Občanské sdružení Oživení vzniklo v roce 1997. Od počátku se věnuje propagaci a rozvoji udržitelné dopravy. Od roku 1999 se zabývá také systematickým odhalováním střetu zájmů a korupce ve veřejné správě a zvyšováním transparentnosti veřejného sektoru. V této oblasti se věnujeme monitorování případů střetu zájmů a korupce a následně informování veřejnosti, přípravě systémových opatření včetně ovlivňování legislativy, a v neposlední řadě šíření protikorupčního know-how.“¹²⁷

Tato organizace provozuje současně tzv. Protikorupční linku 199, která je bezplatná a byla zřízena Ministerstvem vnitra na základě Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011. Důvodem zajištění objektivitu při řešení korupčních případů bylo rozhodnuto, aby linka 199 byla provozována nestátním nezávislým subjektem, centrálně, odborně s dostatečným analytickým zázemím, jímž byla původně Transparency International CR. Pilotní provoz linky probíhal od 19. září 2007 do 29. února 2008 a za toto období se na operátory linky obrátilo celkem 727 klientů s tím, že 339 případů jednotlivých klientů bylo kvalifikováno jako případ související s korupcí. V tomto období bylo přímo jménem TIC podáno 5 trestních oznámení. Oblasti, které volající shledávali jako dotčené korupcí, byly oblasti soukromého sektoru, vlastnických práv, soudnictví, postupu Policie ČR a oblast stavební. Od 1. března 2008 probíhá standardní provoz linky a současným provozovatelem je tedy nevládní nezisková

¹²⁶ <http://www.ruzovypanter.cz/ruzovypanter.html>, přečteno dne 20. 3. 2012

¹²⁷ <http://www.bezkorupce.cz/o-nas/>, přečteno dne 20. 3. 2012.

organizace Oživení, o. s. Na tuto linku 199 se může obrátit každý, přičemž je zde poskytováno bezplatné právní poradenství.¹²⁸

Za rok 2011 se jednalo v rámci provozu této linky, na jejíž operátory se obrátilo 1381 volajících, z čehož 619 bylo podnětů relevantních.¹²⁹

V posledních letech vzniklo velké množství nejrůznějších občanských sdružení či jiných skupin přispívajících v boji proti korupci. Mezi takové patří například Veřejnost proti korupci či Nadační fond proti korupci.

6.3 Stav korupce dle Indexu CPI v České republice

Na základě Indexu vnímání korupce (Corruption Perception Index, CPI), který každoročně vydává Transparency International, a který každoročně řadí země podle stupně vnímání korupce ve veřejném sektoru, získala Česká republika pro rok 2011 hodnocení 4,4 (na stupnici 0–10, kde 10 označuje zemi téměř bez korupce a 0 znamená vysokou míru korupce) a řadí se tak společně s Namibií a Saúdskou Arábií na 57. – 59. místo na světě, zahrnující 183 zemí na základě 17 zdrojů údajů od třinácti nezávislých institucí, jak je patrné z obrázku. (viz obr. č. 1) Česká republika zaznamenává zhoršení a v rámci Evropy a vyspělých zemí se propadá na velmi nízkou příčku. Tento žebříček je sestavován na základě výsledků průzkumů, v nichž respondenti hodnotí schopnost vládních institucí potlačovat a postihovat korupci, účinnost protikorupčních opatření, rozsah korupce v různých institucích a oblastech veřejné správy apod. Na základě indexu CPI, se pro rok 2011 mezi nejméně zkorumpované země světa řadí Nový Zéland (9,5), Dánsko a Finsko (9,4). Nejnižšího hodnocení dosáhly Severní Korea a Somálsko (1,0).

„Index jednoznačně potvrzuje, že korupce je v Česku zásadním problémem společnosti, podkopává nezávislé fungování institucí, efektivitu veřejných investic, férové podnikatelské prostředí a důvěru veřejnosti v režim. Nejhorší je, že se trend

---

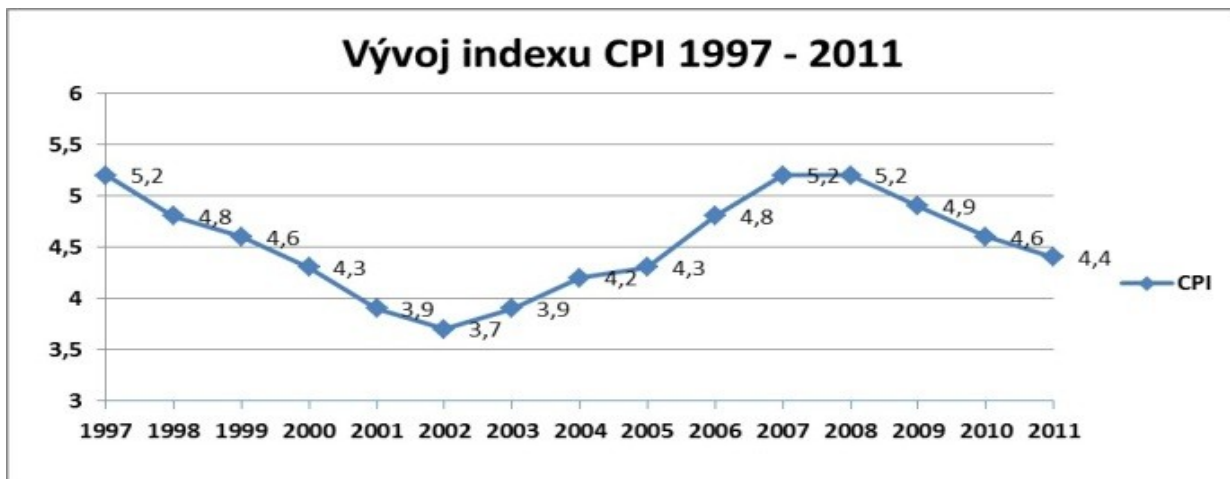
¹²⁸ <http://www.policie.cz/clanek/protikorupcni-linka-199-140099.aspx>, přečteno dne 15. 3. 2012.

¹²⁹ http://www.bezkorupce.cz/wp-content/uploads/2012/02/zprava_rok_2011_linka199_pro-MVCR+grafy.pdf, přečteno dne 20. 3. 2012.

zhoršuje a Česko je v tomto ukazateli na chvostu vyspělých zemí,“ komentuje letošní žebříček David Ondráčka, ředitel Transparency International - Česká republika (TIC).¹³⁰

Obr. č. 1 - Tabulka s vývojem Indexu CPI pro ČR¹³¹

¹³⁰ <http://www.transparency.cz/celosvetovem-zebricku-cpi-index-vnimani-korupce-2011-ceska-r/>, přečteno dne 15. 3. 2012.

¹³¹ Tamtéž.

7 ZÁVĚR

Říká se, že každý je úplatný, záleží jen na výši nabízené částky a okolnosti, za které je nabízena. V každém z nás je tak skryt určitý korupční potenciál. Jedná se o historicky prověřený fakt, že člověk přirozeně pociťuje touhu po jakékoli formě výhody či prospěchu. Tuto skutečnost asi těžko změníme. Je však žádoucí v souvislosti s úplatkářstvím stanovit mantinely přípustného chování a rovněž aktivně odhalovat a objasňovat tuto kriminalitu za použití nejrůznějších metod a prostředků. V této souvislosti se jeví jako nejvhodnější a nejúčelnější užívání operativně pátracích prostředků popřípadě zajišťovacích úkonů ze strany orgánů činných v trestním řízení. V tomto ohledu je nutná aktivní činnost v oblasti potírání korupčního jednání. Nelze jen pasivně čekat, kdy takové jednání vyjde najevo.

Není ovšem snadné nalézt v boji proti korupci jednoduché a navíc účinné řešení, avšak díky mechanismům sloužících k potírání této kriminality a aktivní činnosti orgánů činných v trestním řízení, je možné předpokládat alespoň zmírnění těchto projevů.

Rovněž je nutné zdokonalování právního řádu a zavádění nových efektivních instrumentů a různých systémových opatření, při kterých sehraává důležitou roli jak vláda ve smyslu její Strategie v boji proti korupci, tak i neziskové nevládní organizace, které plní rovněž v tomto ohledu významnou funkci.

Některá prostředí jsou k této trestné činnosti více náchylná, některá méně, obecně však lze říci, že se jedná o globální problém zasahující téměř všechny sféry společnosti a představující širokosáhlé důsledky pro celou společnost.

Ve své práci Úplatkářství – trestněprávní a trestněprocesní hlediska jsem se snažila obsáhnout toto zajímavé a velmi aktuální téma v celé jeho šíři. Jak již bylo v úvodu předznamenáno od samotného vymezení pojmů, přes hmotněprávní úpravu, procesní úpravu, mezinárodněprávní protikorupční instrumenty, po boj proti korupci v České republice.

Seznam použité literatury

David, V., Nett, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007.

Dragoun, R. Zákonná úprava možnosti odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu při postihu korupce – srovnání české úpravy s úpravou zahraniční. Státní zastupitelství, 2011, č. 10.

Frič, P. a kol. Korupce na český způsob. Praha: G plus G, 1999.

Hendrych, D. a kol. Právní slovník, 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009.

Hulinský P. Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí. Praha: Police history, 2008.

Chmelík, J. a kol. Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde, 2003.

Chmelík, J., Tomica, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011.

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání, Praha: Leges, 2010.

Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges, 2010.

Kol. autorů. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008.

Krapl, R. Měření korupce a její úrovně v mezinárodním srovnávání. Scientia et Societas, 2007, č. 3.

Kuchta, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. PF MU Brno. Dny práva, 1. ed. Brno: Masaryk University, 2010.

Musil, J. Jsou námitky vznášené proti institutu korunního svědka oprávněné? In: Nad institutem korunního svědka, Sborník příspěvků z odborného semináře, Plzeň 2003.

NYE, J. S. Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis in: American Political Science Review, vol. 61, 1967, č. 2.

Petráčeková, V., Kraus, J. a kol. Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]. Praha: Academia, 1997.

Petrovský, K. Korupce po Česku aneb korupce očima průměrného Čecha. Praha: Eurolex Bohemia, 2007.

Stočasová, S. Informace o semináři k otázkám korupce a úplatkářství. Trestněprávní revue, 2003, č. 1.

Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008.

Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009.

Teryngel, J. K postihu korupce v novém trestním zákoníku. Trestní právo, 2010, č. 4.

Vantuch, P. Korupce a kriminalita. 1. vydání. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008.

Vláda ČR. Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012. (dostupné na <http://www.mvcr.cz>)

Volejníková, J. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Zeleneč: Profess Consulting, 2007.

Vymětal P. Typologie korupce. In. Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 13-18.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích

Zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů (zákon o soudech a soudcích)

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

Zákon č. 283/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Rozhodnutí č. 17/1978 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí č. 1/1978 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí č. 7/1978 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí č. 13/1990 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí č. 7/2008 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí NS sp. zn. 5 Tdo 459/2007

Nález ÚS sp. zn. III. ÚS 597/99

Nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS 24/10 č. 94/2011 Sb.

Nález ÚS Pl. ÚS 24/11, č. 43/2012 Sb.

<http://europa.eu>

<http://pravniradce.ihned.cz>

<http://www.bezkorupce.cz>

<http://www.ceskatelevize.cz>

<http://www.komora.cz>

<http://www.mpsv.cz>

<http://www.mvcr.cz>

<http://www.novinky.cz>

<http://www.osn.cz>

<http://www.policie.cz>

<http://www.psp.cz>

<http://www.ruzovypanter.cz>

<http://www.transparency.cz>

<http://www.usoud.cz>

<http://www.vlada.cz>

English Resumé

Bribery - The Criminal Law and the Criminal Procedure Aspects

This work is called Bribery – The Criminal Law and the Criminal Procedure aspects and perspective based on the valid legislation of the criminal law concerning the issue, taking into account changes in the recent recodification. This adjustment, however, is

complexity in the broader framework related to the close interconnection of the bribery and corruption.

This is a very timely and all possible means available widely discussed topic today, and represents a huge problem for a society, not only here but around the world.

In terms of a scheme of work is divided into five chapters. The first chapter serves to place the reader into this issue and thus deals with a rather wider range terms to grasp the issue. In an addition to the definitions of the bribery and the corruption, and the relationship of these two terms is defined typology of corruption, as well as the incidence of the corruption and bribery, and the different ways of committing this crime.

The next chapter focuses on the criminal no longer valid treatment based on the individual bribery provisions of the Penal Code with reference to earlier treatment. There are thus defined by the individual offenses relating to the bribery - acceptance of a bribe, a bribery and an indirect bribery. For your convenience, are presented as examples and end of this chapter is devoted to the controversy over the question of reinstitute effective repentance. For a completeness, here are other offenses relating to the corruption, located in the Criminal Code, but they are not given a special attention because it is not my work, but I would recommend this issue for a separate processing.

The following chapter is devoted to the procedural rules governing the bribery under the Criminal Procedure Code. It is here pointed out a number of legal instruments that use by the law enforcement in the detection and the investigation of the crimes related to bribery. The attention is paid to the search resources flexibly, including phony scam, surveillance of persons and goods and the use of the agent. There are also defined by the selected hedging the transactions, which include highly debated issue related to telephone intercepts. At the end of this chapter discusses the Institute of the accused and the cooperating witness, certainly very well discussed topic today. The next chapter deals with the anti-corruption instruments in the field of the international legal cooperation in this field, in which there are several international agreements to the combat this major crime.

In the last chapter is devoted to the fight against the corruption (bribery) in the Czech Republic which lies in prevention and repression play a role in it as the government such as in connection with its strategy in the fight against corruption, as well as non-governmental organizations also contribute to involve the whole society in this battle.

In my work seeks to grasp the complex issues relating to the bribery of a broader perspective with an emphasis on the legal regulation, but also with reference to an earlier treatment, ongoing changes or the potential changes facing the future.